

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE A ANDRAGOGIKY

MORAVŠTÍ CHORVATÉ

Udržování kontaktů a jazyka moravských Chorvatů po rozšíření

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OBOR: KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

VYPRACOVALA:

Zuzana Túčková

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Irena Cakirpaloglu, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, s použitím uvedené literatury a jiných zdrojů.

V Olomouci dne 28. března 2012

.....

Ráda bych poděkovala všem svým narátorům za vstřícnost při realizaci výzkumu a ochotu se podělit o své životní příběhy. Mé díky patří samozřejmě také Mgr. Ireně Cakirpaloglu, Ph.D. a Mgr. Martině Hájkové za cenné připomínky. V neposlední řadě děkuji rovněž svým nejbližším za podporu a trpělivost.

Anotace

Bakalářská práce je členěna na dvě hlavní části, a to teoretickou a výzkumnou. Teoretická část je věnována především historii moravských Chorvatů, ale také jejich etnické identitě a jazyku, z pohledu dostupných pramenů a literatury. Ve výzkumné části jsou tato témata konfrontována s pohledem příslušníků Chorvatské menšiny v České republice. Kvalitativní výzkum byl veden technikou orální historie, která se zabývá historií právě z hlediska pamětníků určitého období či události, s důrazem na jejich vlastní prožitky, vzpomínky a názory. Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, zda se moravští Chorvaté po jejich rozsídlení z jihu Moravy do oblasti střední a severní Moravy, které proběhlo po druhé světové válce, krátce po nástupu komunismu k moci, snažili nadále udržovat svůj specifický jazyk a kontakty s ostatními příslušníky vlastní etnické menšiny. Bylo zjištěno, že ačkoli moravští Chorvaté po rozsídlení nadále aktivně udržovali, a mnohdy dodnes udržují, kontakty a vztahy s ostatními příslušníky vlastní menšiny, specifická forma chorvatského jazyka je v současnosti příslušníky menšiny moravských Chorvatů užívána jen příležitostně, případně vůbec, navíc nedošlo k předání znalosti tohoto jazyka dalším generacím. Autorka chce touto prací přispět k rozšíření znalostí o etnické menšině moravských Chorvatů.

Klíčová slova: „moravští Chorvaté“, „etnické menšiny“, „orální historie“, „komunismus“, „jižní Morava“

Annotation

The thesis is divided into two main parts, namely theory and research. The theoretical part is devoted to the history of the Moravian Croats, but also their ethnic identity and language, in terms of available sources and literature. In the research are these topics confronted with the sight of Croatian minority in the Czech Republic. Qualitative research was conducted oral history technique, which deals with the history from the perspective of survivors of a period or event, with emphasis on their own experiences, memories and opinions. The main research objective was to determine whether the Moravian Croats after removal of South Moravia in central and northern Moravia, which took place after World War II, shortly after the onset of communism in power, tried to continue to maintain its specific language, and contacts with other members of their own ethnic minority. It was found that although the Moravian Croats after removal longer actively maintained, and often still maintain, contacts and relationships with other members of their own minorities, specific form of the Croatian language is currently the minority members of the Moravian Croats used only occasionally, if at all, not in addition to knowledge transfer this language for future generations. The author wants this work to contribute to enhanced knowledge about ethnic minority Moravian Croats.

Keywords: "Moravian Croats", "ethnic minorities", "oral history", "communism", "South Moravia"

Obsah:

1. Úvod	8
2. Historie Chorvatů	10
3. Moravští Chorvaté	12
3.1. Moravští Chorvaté jako etnická menšina	14
3.1.1. Menšinová politika	15
3.2. Jazyk.....	17
3.3. Život moravských Chorvatů na Drnholecku	19
3.4. Rozsídlení.....	22
3.5. Život moravských Chorvatů po rozsídlení	27
4. Výzkumná část	31
4.1. Cíle výzkumu	31
4.2. Výzkumná metoda	31
4.3. Výzkumné rozhovory	32
4.4. Kritéria výběru narátorů	33
4.5. Narátoři	33
4.5.1. Seznam narátorů:	34
4.6. Analýza a interpretace	35
4.7. Kódování	36
4.8. Okruhy výzkumných otázek	36
4.9. Výsledky výzkumu.....	37
4.9.1. Život před rozsídlením.....	37
4.9.2. Rozsídlení	40
4.9.3. Život po rozsídlení	45
4.9.4. Kontakty a jazyk po rozsídlení	50
5. Závěr.....	57
6. Použité prameny	59

6.1. Rozhovory	59
6.2. Prameny.....	59
6.3. Literatura	60
6.4. Internetové zdroje.....	61
7. Přílohy	62

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám etnickou menšinou moravských Chorvatů. Tato práce je členěna do dvou hlavních částí, a to části teoretické a výzkumné. V teoretické části se zabývám především historií, etnickou identitou a jazykem moravských Chorvatů z pohledu dostupné literatury, v části výzkumné se pak těmito tématy zabírám z pohledu příslušníků této etnické menšiny, zaměřuji se především na snahu o zachování specifické formy chorvatského nářečí a udržování kontaktů mezi příslušníky etnické menšiny moravských Chorvatů v období po jejich nuceném rozšíření, které proběhlo nedlouho po 2. světové válce.

Moravští Chorvaté jsou potomky skupiny emigrantů z oblasti dnešního Chorvatska, která v průběhu 16. století opustila svou vlast, jež byla v té době sužována náporů Turků. Prchající Chorvaté osidlovali pomyslný pás území, táhnoucí se od hranic bývalé Jugoslávie, přes Maďarsko, Rakousko a Slovensko, až na jižní Moravu. Zatímco vývoj chorvatských skupin, usazených na území dnešního Maďarska, Rakouska a Slovenska, se obešel bez významnějších zásahů zvenčí, Chorvatům, kteří se usadili na jihu Moravy, nebyly historické okolnosti nakloněny. V průběhu druhé světové války byli moravští Chorvaté nuceni bojovat na straně Hitlera (pravděpodobně zde sehrál úlohu fakt, že stát Chorvatsko se přidal na stranu Německa), což se po nástupu Komunistické strany Československa k moci stalo jednou ze záminek pro násilné vysídlení moravských Chorvatů z jihomoravského pohraničí na střední a severní Moravu. Ve své bakalářské práci se zabývám také dalším vývojem této etnické menšiny po rozšíření, konkrétně mě zajímá udržování kontaktů a specifického jazyka moravských Chorvatů. Tímto tématem jsem se také zabývala ve svém výzkumu, který byl veden metodou orální historie. Vzhledem k tomu, že začlenění chorvatského obyvatelstva mezi většinové české obyvatelstvo (po jazykové i společenské stránce) bylo jedním z cílů KSČ, nabízí se otázka, zda se moravští Chorvaté tomuto pokusu o zpretrhání rodinných, přátelských a sousedských vazeb a následné asimilaci nějakým způsobem bránili, a zda se snažili uchovat, a případně předat potomkům svou etnickou identitu, například právě udržováním kontaktů a vztahů s ostatními příslušníky vlastní etnické menšiny, nebo snahou o zachování jazyka a předáváním jeho znalosti dalším generacím.

Výzkum je založen na výzkumných rozhovorech s lidmi, kteří se dosud hlásí k identitě moravských Chorvatů. Pomocí těchto rozhovorů jsem se snažila zachytit vzpomínky, postoje a názory, týkající se osudu moravských Chorvatů jako etnické menšiny, především pak událostí v období kolem rozsídlení a jeho důsledků, přesahujících do současnosti a následně porovnat vzpomínky a názory pamětníků s pohledem, který nabízí oficiální zdroje. Tento výzkum je svým způsobem také snahou zachytit osud dnes již mizející etnické menšiny, ale také osobní příběhy jejich příslušníků, kteří jsou pamětníky doby rozsídlování moravských Chorvatů, nebo alespoň období bezprostředně o něm, což už za pár let, vzhledem k věku těchto pamětníků, nemusí být možné. Dalším důvodem, proč jsem toto téma zvolila, je snaha dozvědět se něco víc o vlastních kořenech a historii míst, kde jsem strávila velkou část svého života. V naší rodině je téma moravských Chorvatů stále poměrně živé, protože moje babička je jednou z těch, co se dodnes k identitě moravských Chorvatů hlásí. Navíc pocházím z jižní Moravy, konkrétně z Mikulova, který se nachází v těsné blízkosti míst, kde se moravští Chorvaté usadili poté, co opustili svou původní vlast v oblasti dnešního Chorvatska.

2. Historie Chorvatů

Abychom byli schopni plně pochopit osud moravských Chorvatů, musíme se nejprve podívat do historie, která se týká jejich původní vlasti- Chorvatska. Vývoj Chorvatska byl velice složitý. Chorvatsko v dějinách figurovalo především jako objekt historického dění, představovalo totiž předmět mocenských zájmů různých politických činitelů, od Franské říše přes Byzanc, Uhry a Benátky. Neustálé mocenské tlaky na hranice Chorvatska způsobovaly nestabilitu a docházelo k postupným přesunům chorvatského území a jeho center.¹

Počátky historie moravských Chorvatů se začínají psát v období, kdy Osmanští vládci projevují zájem o vládu nad Balkánským poloostrovem a začínají jej neúprosně dobývat. V 15. a 16. století Turci zaplavují téměř celý poloostrov², včetně území Chorvatska. Nechávají za sebou zpustošenou krajinu, města i vesnice, jejichž obyvatelstvo nemá jinou volbu, než se podrobit, a nebo utéct.³ Důležité cesty, spojující Chorvatsko s mořem jsou zataraseny, což má nepříznivý dopad na obchod, a tedy i celkovou ekonomickou situaci. Silně vzrůstá povinnost roboty. Kvůli bojům mnohdy nemohou rolníci zasít, když zasejí, nemohou si být jisti, že sklídí. Pokud mají štěstí a sklídí, musí na dávkách odevzdat tolik, že jim stejně zbude jen málo. Vypukají revolty a hladomory.⁴

Zvětšující se hrozba ze strany Osmanů nutí Chorvaty k migraci směrem na sever, a to do oblasti severního Chorvatska a Slovinska. Kvůli tomuto rozsáhlému přesunu obyvatelstva je na konci 15. a začátkem 16. století narušena původní kultura Chorvatů. Habsburkové se ve vlastním zájmu ujímají obrany chorvatských zemí a (především finanční) závislost Chorvatska na jejich pomoci postupně roste. Na přelomu 15. a 16. století se začíná budovat organizovaná obrana proti osmanské agresi,

---

¹ ŠESTÁK, M., et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 1998. s. 24-25.

² Viz příloha č. 1: Mapa vzestupu osmanské říše

³ TUREK, A. *Charvátská kolonisace na Moravě*. In JERÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 121.

⁴ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 7.

staví se pevnosti a opěrné body, které jsou obsazovány vojenskou posádkou.⁵ Počátkem 16. století se situace vyostřuje, zvláště po bitvě u Moháče.⁶

Neutuchající boje citelně zasahují do života obyvatelů napadených území, a tak se mnoho z nich rozhodne opustit svou vlast.⁷ Emigrantů z Chorvatska prchalo dokonce tolik, že pro ně byly zbudovány mosty přes řeky Drávu a Muru.⁸ Šlechta se samozřejmě bránila odchodu obyvatelstva, především z hospodářských a vojenských důvodů, což vedlo také k ustanovení zákonných opatření, například o „*lhůtě na osvobození od obvyklých břemen a dávek pro ty, kdož uprchnuvše před nepřitelem chtějí se vrátiti domů.*“ Tato opatření však platila jen v rámci zemí svatoštěpánské koruny.⁹

Migrační vlna Chorvatů zasahuje oblasti dnešního Maďarska, Rakouska, Štýrska, Kraňska, Slovenska a Moravy. Přesídlování významně napomáhá skutečnost, že spousta oblastí v tehdejších Rakousku, Maďarsku, na Slovensku i Moravě je v důsledku morové rány v letech 1408- 1409, války mezi Fridrichem III. a Matyášem Korvínem (o uherskou korunu), a bojů mezi šlechtici prakticky liduprázdné a střední Evropa má citelný nedostatek pracovní síly.¹⁰

Usazování Chorvatů v západních Uhrách a Rakousích bylo zřejmě zpočátku chápáno jako dočasné opatření, po dobu turecké moci či válečného nebezpečí. K návratu některých chorvatských migrantů později skutečně došlo, v Dolních Rakousích o něm rozhodly především národnostní a náboženské neshody (Chorvaté byli katolíci, a tak se dostávali do konfliktů s protestantským okolím), neshody mohly způsobovat i hospodářské výhody, udělované nově příchozím. Jakmile pominulo bezprostřední nebezpečí a hospodářská situace se zklidnila, přibývalo konfliktů s přistěhovalci. V roce 1572 se k císaři Maxmiliánovi dostaly stížnosti a požadavky, aby Chorvaté už více nebyli přijímáni do země, neměli být připuštěni k úřadům, a měli být postupně nahrazeni německým obyvatelstvem. Císař sice uznal důležitost tohoto problému (i pro západní Uhry), avšak svolil jedině k tomu, aby Chorvaté nebyli připuštěni k venkovským úřadům a kde je možno, aby byli nenásilnou formou nahrazeni německými obyvateli, měl totiž obavy z hospodářských

---

⁵ ŠESTÁK, M., et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 1998. s. 140.

⁶ TUREK, A. *Charvátská kolonisace na Moravě*. In JERÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 121-122.

⁷ Viz příloha č. 2: Mapa migrační vln na Balkánském poloostrově

⁸ TUREK, A. *Charvátská kolonisace na Moravě*. In JERÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 122-124.

⁹ Tamtéž s. 124.

¹⁰ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 8.

a vojenských ztrát, které by jejich vypovězení způsobilo. Přes veškeré snahy, aby tato jednání zůstala utajena, vyvolala další migraci Chorvatů.¹¹

3. Moravští Chorvaté

Předkové moravských Chorvatů přišli na naše území již v 16. století z oblasti dnešního Chorvatska a severní Bosny.¹² „*A. Turek situuje pravděpodobnou pravlast našich Charvatů do povodí řeky Uny.*“¹³

Moravští Chorvaté (nebo také Charváti)¹⁴ tvoří část chorvatské emigrace, která pronikla nejhluběji do střední Evropy, tedy nejdál od svých původních domovů. Usadili se v jižní části Moravy, v blízkosti Rakouských hranic- na Podluží, Mikulovsku, Břeclavsku a Hodonínsku. Osídlení zřejmě proběhlo ve dvou vlnách. První vlna přišla přímo z Chorvatska, druhou vlnu tvořili Chorvaté, kteří se nejdříve usadili v Dolním Rakousku v Uhersku.¹⁵ „*Jde o nejsevernější výběžky dlouhé řady charvátských sídel, táhnoucích se od jugoslávských hranic přes Maďarsko a Rakousko na jižní Slovensko a na jižní Moravu. Zde se usazovali Charváti prchající z domova před Turky, po celou druhou polovinu 16. století a částečně i v 17. století. Osidlovali staré vesnice, jež za válek v 15. a 16. století ztratily původní obyvatelstvo.*“¹⁶ Chorvaté byli, podle Oldřicha Sirovátky, na českém a slovenském území vítáni, neboť majitelé panství očekávali, že se jim s příchodem nových osídlenců (tedy pracovní síly) podaří obnovit hospodářský život ve zpustlých vesnicích a zvýšit výnosy panství.¹⁷

---

¹¹ TUREK, A. *Charvátská kolonisace na Moravě*. In JEŘÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 128-129.

¹² DOROVSKÝ, I. Kultura národnostních menšin a etnických skupin v Evropě. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 11.

¹³ VEČERKOVÁ, E. Etnokulturní vědomí moravských Charvatů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 27.

¹⁴ V literatuře je možno nalézt obě označení- Chorvaté i Charváti. Autorka se drží spíše označení Chorvaté, ačkoli v citacích a poznámkách je však zachováno i označení Charváti.

¹⁵ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 8.

¹⁶ SIROVÁTKA, O. K problematice folklóru charvátská menšiny v Československu. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 24.

¹⁷ Tamtéž. s. 24.

Obce, které byly osídleny Chorvaty¹⁸, je v možné určit podle vysokého výskytu příjmení chorvatského původu (např. Stavarić, Jurdič) v období, kdy se Chorvaté usidlovali na našem území. Patří mezi ně například Lednice, Pasohlávky (v 16. století nazývané Charváty) a Hovorany u Hodonína. Tyto obce však byly brzy asimilovány. Déle, konkrétně do 19. století, se chorvatská menšina udržela v Poštorné a Charvatské Nové Vsi. Hlohovec si například udržel chorvatský ráz až do počátku 20. století. Osídlování těchto obcí souvisí s imigrací do Dolního Rakouska, protože toto území (lichtensteinské Valtické panství) až do konce 1. světové války patřilo právě Dolnímu Rakousku. Nejdéle, až do konce 2. světové války, se udrželi Chorvaté nedaleko Drnholce (na Mikulovsku) v obcích Jevišovka (chorvatsky Frielištof)¹⁹, Dobré Pole (Gutfjeld) a Nový Přerov (Nuova Prerava).²⁰

Poslední tři jmenované obce byly Chorvaty osídleny kolem roku 1585. Do té doby bylo toto území od roku 1414 osídleno téměř výlučně německým obyvatelstvem.²¹ Drnholecké panství bylo po morové ráně roku 1582 z velké části vylištěné a tehdejší držitel panství Krištof z Teuffenbachu, „*general na chorvátsko-slawonském pomezí, chtěje jmenované, z větší části vymřelé dědiny zalidniti, a nemaje dostatek obyvatelstwa domácího, Slowany do nich z tehdejšího Chorvátska, kteříž učiněné pozvání tím raději přijali, čím více tehda we své vlasti od Turka byli skličováni.*“²² Opuštěné statky v Drnholeckém panství přišlo v tomto období osidlovat přibližně 1200 Chorvatů, ostatní obyvatelé byli německého či českého původu.²³

Moravští Chorvaté se začali poměrně brzy mísit s okolními domácími obyvateli, podléhali jejich kulturnímu vlivu a postupně přicházeli o vlastní kulturní rysy a jazyk. Dělo se to především v oblastech, kde Chorvaté žili v těsném kontaktu s Čechy a Slováky.²⁴ Podle Oldřicha Sirovátky to bylo „*zřejmě způsobeno blízkou příbuzností*

---

¹⁸ Viz příloha č. 3: Mapa Jižní Moravy (Je možné zde nalézt obce, jmenované v tomto odstavci.)

¹⁹ V této práci je podle kontextu užíváno českého výrazu „Jevišovka“, chorvatského „Frielištof“, i počestělého „Frélichov“.

²⁰ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 8- 9.

²¹ TUREK, A. *Charvátská kolonisace na Moravě*. In JEŘÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 143.

²² ŠEMBERA, A. *Osady chorvátské w Morawě*. In JEŘÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 29.

²³ SIROVÁTKA, O. K problematice folklóru charvátská menšiny v Československu.

In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 24.

²⁴ Tamtéž s. 24.

*obou národů: vždyť v prostředí německém nebo maďarském si Charváti podrželi národní ráz o mnoho déle. To vidíme nejlépe na Moravě, kde byly hlavně dvě větší charvátské kolonie: jedna poblíže města Břeclavi uprostřed živilu českého, druhá poblíže města Mikulova uprostřed živilu německého. Charváti na Břeclavsku splynuli již v 18. nebo nejpozději 19. století s domácím obyvatelstvem, kdežto na Mikulovsku si uchovali svou národní odlišnost až do našeho (dvacátého) století, ačkoli právě z německé strany byli vystaveni národnostnímu nátlaku.*²⁵

3.1. Moravští Chorvaté jako etnická menšina

V této kapitole budou krátce objasněny některé, pro tuto práci důležité, pojmy. Moravští Chorvaté jsou považováni za etnickou menšinu. Pojem etnicity je poměrně obtížně definovatelný. Pojem „etnická skupina“ většinou běžně chápeme jako označení menšinové skupiny, která je nějakým způsobem kulturně odlišná od většinové společnosti. Podle sociologického slovníku označuje slovní spojení „etnická skupina“ skupinu jedinců, „kteří se od jiných skupin odlišují svou etnicitou, neboli souhrnem faktorů kulturních, rasových, teritoriálních a jazykových, dále pak svou historií, sebepojetím, vědomím společného původu a také tím, že jsou jako etnicky odlišní vnímáni druhými.“²⁶ Etnicita jako taková tedy nemusí souviset s objektivními kulturními rozdíly, týká se především vztahů mezi jednotlivými skupinami, jejichž členové považují příslušníky jiných skupin za kulturně odlišné.²⁷ Tato odlišnost se může týkat, tak jako v případě moravských Chorvatů, například jazyka, kulturních zvyklostí a tradic, odlišného historického původu, nebo vědomí vlastní odlišné identity. V současnosti jsou již odlišnosti mezi moravskými Chorvaty a ostatním obyvatelstvem České republiky téměř smazány. Posledním zbytkům těch, kteří se ještě za moravské Chorvaty považují, již zbývá víceméně jen vědomí odlišného historického původu a chorvatské identity, v několika případech se zachoval i jazyk. Ovšem jedinců, kteří tento jazyk používají, či umí používat, kvapem ubývá.

Je nutné vnímat rozdíl mezi etnicitou a národností. Podle naší současné ústavní úpravy je příslušnost k etniku, či etnické menšině založena na kritériích, která nejsou

---

²⁵ SIROVÁTKA, O. K problematice folklóru charvátská menšiny v Československu. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 24.

²⁶ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. s. 76.

²⁷ ERIKSEN, T. Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha : Portál, 2008. s. 316-317.

závislá na volbě člověka, kdežto příslušnost k národnosti, či národnostní menšině je otázkou svobodné volby každého jednotlivce (ta se pak projevuje například při sčítání lidu).²⁸ Na základě těchto kritérií je možné vnímat moravské Chorvaty i jako národnostní menšinu, neboť poměrně značná část příslušníků tohoto etnika se hlásí k chorvatské národnosti. Podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 se k chorvatské národnosti přihlásilo 1448 osob, žijících v České republice.²⁹

Pojem „menšina“ (nebo také „minorita“) je pak obecně chápán jako skupina, která musí být početně menší, než většina („majorita“).³⁰ Dalším z pojmů, se kterým pracuji je „asimilace“. Jde o „proces, kterým je nějaká skupina začleňována do větší skupiny. Menšina přitom přijímá většinovou kulturu.“³¹ Ačkoli tento proces, v případě Chorvatů, probíhal přirozeně od dob, kdy se přistěhovali na naše území, násilným rozsidlením po druhé světové válce byl významně urychlen. Moravští Chorvaté jsou etnickou menšinou, která dnes stojí snad už jen krůček od úplné asimilace.

3.1.1. Menšinová politika

Tato podkapitola se bude krátce věnovat otázce postavení menšin na našem území, především v období po druhé světové válce a nástupu Komunistické strany Československa k moci, které je pro zlomové okamžiky historie moravských Chorvatů určující. Jelikož autoři, kteří se věnují historii postavení menšin na našem území, nezahrnují do svých studií problematiku moravských Chorvatů, je tato otázka shrnuta jen na obecné úrovni.

Období mezi lety 1938- 1948 představuje zásadní přelom v řešení menšinové otázky na našem území. Dříve převládala tendence řešit tyto problémy kompromisem, režimy za druhé světové války a po ní se však snaží menšiny odstranit.³² „V složitě

---

²⁸ PETRŮV, H. Vymezení pojmu národnostní menšiny v současném českém právu. In PETRÁŠ, R., PETRŮV H., SCHEU H., Ch. *Menšiny a právo v české republice*. Praha: Auditorium, 2009. s. 24- 25.

²⁹ Sdružení občanů chorvatské národnosti v ČR. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.moravstichorvati.cz/cs/content/morav%C5%A1t%C3%AD-chorvati-0>

³⁰ PETRŮV, H. Vymezení pojmu národnostní menšiny v současném českém právu. In PETRÁŠ, R., PETRŮV H., SCHEU H. Ch. *Menšiny a právo v české republice*. Praha: Auditorium, 2009. s. 25.

³¹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. s. 32.

³² PETRÁŠ, R. Menšinová otázka v českých zemích v letech 1938-1948. In PETRÁŠ, R., PETRŮV H., SCHEU, H. Ch. *Menšiny a právo v české republice*. Praha: Auditorium, 2009. s. 91.

a přelomové době 1938-1948 nejdříve nacisté usilují o germanizaci českých zemí a primárně vyhlazují Židy a Romy, po válce pak v ČSR i dalších státech jsou menšiny, a to hlavně německé, chápány jako hrozba vlastní národní existenci a mnohé země se jich snaží za každou cenu zbavit.³³ Takže zatímco právní předpisy v období monarchie, první republiky se vyznačují jistou kontinuitou metod v řešení národnostní problematiky, v období druhé světové války byly nově zaváděny metody brutálního útlaku. V rozmezí let 1945- 1948 převládala snaha některé menšiny odsunout nebo asimilovat, s jinými bylo jednáno s určitou nejistotou. Tato nenávisť k menšinám (a také k Němcům), která vedla také k odmítání rozsáhlých menšinových práv, byla do jisté míry způsobena německou okupační politikou. V politických bojích v tomto období (1945- 1948) se stala menšinová otázka zneužívaným argumentem.³⁴ „KSC, v meziválečném období ochotná připustit i sebeurčení menšin, byla nyní velmi radikální při jejich likvidaci a podpora občanů, kteří získali majetek menšin, jí výrazně usnadnila cestu k moci.“³⁵ Ústava, vydaná v roce 1948 (po nástupu komunismu k moci) o menšinové otázce nehovořila, proto se dá předpokládat, že pokračovala v protimenšinovém duchu. Podle prohlášení v ústavě probíhalo budování národního státu, zbaveného všech nepřátelských živlů. Občané si měli být před zákonem rovni, rasová nesnášenlivost a nacionální šovinismus byly prohlášeny za neslučitelné s ústavou. Pro příslušníky menšin ústava garantovala pouze individuální občanská práva. Tato politika vycházela ze zásady, že se vznikem ústavy z roku 1920 zanikly také zákonné předpoklady pro ochranu menšin a otázka konkrétního přístupu k příslušníkům neslovanských národností nebyla zákonně upravena. Politická rozhodnutí v duchu komunistické ideologie se tak stala rozhodujícími.³⁶

---

³³ PETRÁŠ, R. Menšinová otázka v českých zemích v letech 1938-1948.

In PETRÁŠ, R., PETRŮV H., SCHEU, H. Ch. *Menšiny a právo v české republice*. Praha: Auditorium, 2009. s. 91.

³⁴ Tamtéž s. 91-95.

³⁵ Tamtéž s. 95.

³⁶ Tamtéž s. 96.

3.2.Jazyk

Jazyk bývá obvykle označován za hlavní znak etnicity, zároveň je také považován za určitý kulturní kapitál daného etnika.³⁷ Tuto myšlenku jednoduše vystihuje věta: „*Co Hrváta činí Hrvátem, jest na předním místě řeč jeho.*“³⁸ Znalost chorvatštiny byla pro moravské Chorvaty po staletí podmínkou pro akceptaci, nebo vyloučení jedince z jejich komunity.³⁹

Jazyk je jedním z předpokladů existence národnostní menšiny nebo etnické skupiny, je důležitým nástrojem, který zabraňuje asimilaci etnika, ale také ukazatelem úrovně asimilace.⁴⁰ Jazyková asimilace je jev starý, jako sama řeč, avšak ve druhé polovině 20. století se v mnoha oblastech mimořádně rozšířil a urychlil trend tzv. „jazykového posunu“ (nebo také „jazykové směny“), to znamená, že došlo k přerušení kontinuity předávání jazyka nejmladším generacím⁴¹, což je právě případ moravských Chorvatů. „*Neznalost (zapomenutí) mateřského jazyka vede nutně k přerušení vazeb s kulturou mateřské země své nebo svých předků a k postupné úplné asimilaci i přesto, že po určitou dobu v něm přerývá vědomí původu.*“⁴²

Jazyk moravských Chorvatů, kterým je chorvatské čakavské nářečí, je silně odlišný od dnešní spisovné chorvatštiny, jelikož po příchodu do nové vlasti procházel svým vlastním vývojem a byl silně ovlivněn němčinou a češtinou.⁴³ Přes tyto silné vlivy se však poměrně dlouho udržel a byl aktivně používán jak v domácnostech, tak ve společenském životě moravských Chorvatů. Podle Aloise Šembery však číst a psát ve svém rodném jazyce uměli jen ti, „*jenž se tomu z knížek, z poutí z uherského Železna přinešených, sami od sebe naučili; neboť we škole vyučují se jenom*

---

³⁷ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 37.

³⁸ HERBEN, J. Tři chorvátské osady na Moravě. In JERÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 40.

³⁹ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 12.

⁴⁰ DOROVSKÝ, I. Kultura národnostních menšin a etnických skupin v Evropě. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 11-12.

⁴¹ ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 40.

⁴² DOROVSKÝ, I. Kultura národnostních menšin a etnických skupin v Evropě. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 12.

⁴³ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 9.

po německu.⁴⁴ V současnosti se s podobným nářečím můžeme setkat už jen na pobřeží Jaderského moře, v Chorvatsku se již nevyskytuje.⁴⁵ Dialektologická mapa Chorvatska a okolí se v důsledku tureckých vpádů zcela změnila, proto je přesný původ moravských Chorvatů dnes v postatě nezjistitelný.⁴⁶

Výše již bylo zmíněno, že moravští Chorvaté hovoří osobitou variantou chorvatského čakavského nářečí, je proto na místě tento pojem blíže osvětlit. Srbochorvatština se dělí na tři hlavní nářečí: čakavské, kajkavské a štokavské. Tato nářečí rozlišujeme, mimo jiné, podle tázacího zájmena "co", které má v každém z těchto nářečí jinou formu. Podle formy tohoto tázacího zájmena jsou srbochorvatská nářečí také pojmenována. Štokavské nářečí je územně nejrozšířenější, mluví se jím na území Srbska, Černé Hory, Bosny a Hercegoviny a velké části Chorvatska, tvar tázacího zájmena "co" zní "što" (Što radiš, mladiću?). Kajkavské nářečí tvoří jakýsi přechod ke slovinštině, hovoří se jím v oblasti kolem řeky Kupy a na sever od ní až po řeku Muru a Drávu, středisky kajkavského nářečí jsou města Záhřeb a Varaždín. Tázací zájmeno "co" se v kajkavském nářečí řekne "kaj" (Kaj delaš, dečko?). Čakavským nářečím se mluví v celé Istrii, s výjimkou západního pobřeží a nejsevernější části, dále pak na dalmatských ostrovech až po Korčulu a poloostrov Pelješac, a také v úzkém pásu kolem Zadaru a Splitu. Tázací zájmeno "co" v tomto případě zní "ča" (Ča delaš, mladiću?).⁴⁷ Tyto tři hlavní větve srbochorvatštiny nejsou vnitřně jednotné a dále se dělí.⁴⁸ Čakavským nářečím hovoří také chorvatští kolonisté na jižní Moravě a v Dolním Rakousku, na Slovensku a v okolí rakouského Burgenlandu.⁴⁹

Je zajímavé, že Chorvaté na Drnholecku si dokázali udržet svůj jazyk po čtyři staletí, paradoxně v prostředí, kde byla dominantním jazykem němčina⁵⁰, kdežto v Chorvaty osídlených obcích na Břeclavsku se chorvatština velmi brzy vytratila. Některé zdroje se snaží vysvětlit tento fakt tak, že pro Chorvaty bylo poměrně snadné přejmout češtinu, protože jde o podobný, slovanský jazyk, němčina je však příliš

---

⁴⁴ ŠEMBERA, A. *Osady chorvátské w Morawé*. In JEŘÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 29.

⁴⁵ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 9.

⁴⁶ Tamtéž s. 8.

⁴⁷ Viz příloha č. 4: Mapa rozlohy srbochorvatských nářečí do začátku migrace v 16. století

⁴⁸ TOGNER, V. *Cvičebnice srbocharvátštiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. s. 6-7.

⁴⁹ VÁŽNÝ, V. *Čakavské nářečí ve slovenském Podunají*. Bratislava: Filozofická fakulta University Komenského, 1927. s. 8.

⁵⁰ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 8-12.

odlišná, proto nepodlehli jejímu vlivu tak snadno.⁵¹ V těchto obcích, kde žila převážná většina obyvatelů chorvatské národnosti se uplatňovat tzv. jednosměrný polylingvismus. Znamená to, že Chorvaté kromě svého jazyka, chorvatského čakavského nářečí, ovládali většinou také němčinu a češtinu, zatímco Němci a Češi, žijící v těchto obcích neuměli mluvit chorvatsky, nebo rozuměli jen málo.⁵²

V současnosti se již jazyk moravských Chorvatů neřadí mezi běžné živé jazyky, jelikož je používán pouze částí moravských Chorvatů, jejichž počet dnes můžeme odhadovat nejvýše na několik set, a v převážné většině případů je tento jazyk používán jen příležitostně. Tato varianta chorvatštiny již není vázána na jedno centrum, ovládají ji mluvčí v přibližně 200 místech, která jsou od sebe často i stovky kilometrů vzdálená. Navíc nedošlo k předání znalosti tohoto jazyka nové generaci mluvčích, která by jazyk obohacovala novými jazykovými inovacemi. Nová slova sice jsou přejímána z českého a německého jazyka, jako tomu bylo dříve, vytrácí se však snaha o jejich integraci do čakavského gramatického systému. Jazyk se tak zachoval ve víceméně konzervovaném stavu, přibližně z přelomu 40. a 50. let 20. století.⁵³

3.3. Život moravských Chorvatů na Drnholecku

Moravští Chorvaté si po dlouhou dobu udržovali svůj osobitý ráz a kulturu, která je odlišovala od okolního obyvatelstva, i když jím byli do značné míry ovlivněni. Podle Evy Večerkové „*charakteristická síla a dlouho také převaha chorvatského společenství byla v tom, že nechorvatští příchozí přijímali jeho jazyk, zvyky a normy chování. Potomci těchto přistěhovalců považovali už sebe a své předky za Chorvaty.*“⁵⁴ Toto „pochorvatštění“ ovšem nepřišlo ze dne na den. Chorvatští starousedlíci si poměrně dlouho uchovávali odstup od nově příchozích, kteří se v jakési hierarchii obce nacházeli na nižších pozicích, rovnocennými obyvateli se stávali často až v další generaci.⁵⁵

---

⁵¹ JEŘÁBEK, R. *Moravští Chorvaté : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 55.

⁵² DOROVSKÝ, I. *Poválečné osudy jihomoravských Chorvatů*. In DOROVSKÝ, I., et al. *Chorvaté ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 53.

⁵³ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 12.

⁵⁴ VEČERKOVÁ, E. *Etnokulturní vědomí moravských Chorvatů*. In DOROVSKÝ, I., et al. *Chorvaté ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 27.

⁵⁵ VEČERKOVÁ, E. *Etnokulturní vědomí moravských Chorvatů*. In DOROVSKÝ, I., et al. *Chorvaté ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 28.

Samozřejmě nebylo prakticky možné „udržet charvátskou krev čistou“. Matriky dokazují, že moravští Chorvaté se zřejmě sňatkům s okolním obyvatelstvem nijak zvlášť nebránili⁵⁶, proto se podobné pravidlo „pochorvatš'ování“ uplatňovalo také v manželství. Partner, který nebyl chorvatského původu se „pohrval“ a děti vzešlé z tohoto svazku se taktéž považovaly za Chorvaty. „*Charvátské obce nebyly etnicky homogenní ani výlučně endogamní, i když se endogamie uplatňovala jako převažující forma při výběru manželských partnerů.*“⁵⁷ To platilo především pro nejstarší nebo nejbohatší chorvatské rody, u kterých nejčastěji docházelo k příbuzenským sňatkům. Až do počátku 20. století se při uzavírání sňatků dbalo na to, aby majetky zůstaly v chorvatských rukou. V této sociální vrstvě se také více dodržovaly tradiční formy, ať už při obřadech nebo ve způsobu oblékání, tím bylo, mimo jiné, vyjadřováno etnicko-stavovské vědomí a také postavení rodiny. Naopak k nejvíce interlokálním⁵⁸ a etnicky smíšeným sňatkům docházelo u sociálně a majetkově níže postavených Chorvatů.⁵⁹

Moravští Chorvaté si dobře uvědomovali vlastní jedinečnost a etnickou výlučnost na našem území a byli na ni patřičně hrdí. („Mi smo Hrvati!“) Jedním z charakteristických rysů bylo také vědomí vlastní zdatnosti, které pocházelo především úspěšnosti v zemědělství a hospodaření, poměrně dobrého majetkového zázemí a dlouhou dobu také z jisté ekonomické nezávislosti na německém sousedovi, i když obchodní spolupráce mezi nimi byla nezbytná. Dalším důležitým faktorem, který ovlivňoval vědomí etnicity moravských Chorvatů, byl přímý kontakt se vzdálenými skupinami Chorvatů v Rakousku a Uhersku, zprostředkovaný poutěmi do Željezna (Eisenstadt) v Gradišči (Burgenlandu), který trval do třetí čtvrtiny 19. století.⁶⁰ „*Jak naznačilo studium obyčejové tradice moravských Charvátů, její starší kulturní vrstva ukazuje úzkou spojitost s moravsko-slovensko-charvátským osídlením v blízkých i vzdálenějších oblastech (Břeclavsko, západní Slovensko). Příbuzenské vazby, pravidelné a příležitostné styky s charvátskými ostrovy byly kulturně formujícím*

---

⁵⁶ HERBEN, J. Tři chorvátské osady na Moravě. In JEŘÁBEK, R. *Moravští Charváti : dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991. s. 53-54.

⁵⁷ VEČERKOVÁ, E. Etnokulturní vědomí moravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 27.

⁵⁸ Sňatky osob, pocházejících z různých míst (lokalit).

⁵⁹ VEČERKOVÁ, E. Etnokulturní vědomí moravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 28.

⁶⁰ Tamtéž s. 28-29.

faktorem.“⁶¹ Moravští Chorvaté tak měli možnost porovnávat, udržovat, obnovovat a případně přejímat prvky společného kulturního bohatství. Časem však zájem poutníků o takto vzdálené poutní místo pomasínal, svou roli snad hrály i administrativní překážky po vzniku rakousko-uherského soustátí, a tyto kontakty se pomalu vytratily.⁶² Německý etnokulturní vliv je mnohem mladší, prosazuje se až ve druhé polovině 19. století a překrývá tak starší vlivy.⁶³ Narůstá i počet, postavení Němců a jejich vliv v chorvatských vesnicích, posílený, mimo jiné, i poněmčenými Čechy a Chorvaty.⁶⁴ „*Převaha německého elementu vůči „zaostalejším“ příslušníkům minority, lpějícím na tradičních formách, vycházela posléze z pozice početnější majoritní skupiny, jež ve svých rukou soustřeďovala instituce (školy, úřady, spolky aj.), politickou moc, byla mj. nositelem městského života a nových společensko-politických trendů.*“⁶⁵ Chorváti jako národnostní menšina neměli vlastní instituce, ani svou vlastní intelektuální vrstvu, která by se například snažila o výuku chorvatského jazyka. Naopak, bránili se vyšším formám vzdělání, protože se obávali, že mladí odejdou a asimilují se do městského prostředí, jak se občas stávalo.

Ve druhé polovině 19. století, kdy se zesilují německé akulturační tendence, postupně zanikají prvky, považované jejich nositeli za chorvatské.⁶⁶ Zároveň také dochází k přebírání německých podob zvyků a německých názvů pro ně. Jako „Niemac“ se označuje každý, kdo odložil kroj, i když stále mluvil chorvatsky. Městsky oblečený člověk se nosil „po njemšku“.⁶⁷ „*Generace dorůstající na počátku 20. Století byla zasažena působením v německých nacionálně orientovaných turnerských spolcích*“⁶⁸ (ve Frélichově a v Novém Přerově byly založeny před první světovou válkou). Z pozic německých institucí (patřil k nim i Schulverein, zvláště nacionálně zaměřený v Novém Přerově), byla vyvíjena silná proněmecká agitace, která se odrazila při volbách. Při

---

⁶¹ VEČERKOVÁ, E. Etнокulturní vědomí moravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 29.

⁶² Tamtéž s. 29.

⁶³ Tamtéž s. 29.

⁶⁴ Tamtéž s. 30.

⁶⁵ Tamtéž s. 30.

⁶⁶ Tamtéž s. 31.

⁶⁷ Tamtéž s. 31-32.

⁶⁸ Tělovýchovné organizace

*sčítání lidu v roce 1921, kdy se např. ve Frélichově 636 obyvatel přihlásilo za Němce a za Charváty jen 543 (57 pak za Čechy).*⁶⁹

3.4. Rozsídlení

Zatímco vývoj (a asimilace) chorvatské komunity na Slovensku a v Rakousku pobíhal vcelku přirozeně, osud moravských Chorvatů byl mnohem dramatičtější. Roku 1938 došlo k zabrání Sudet. Názvem Sudety je označováno území českého a moravského pohraničí, které bylo před druhou světovou válkou z velké části obýváno Němci.⁷⁰ Do této oblasti spadaly také vesnice Jevišovka, Dobré Pole a Nový Přerov (stejně jako dalších 33 obcí na Mikulovsku). Spousta Chorvatů se přihlásila k německé národnosti ať už ze strachu nebo pod tlakem, někteří proto, že žili ve smíšeném chorvatsko-německém manželství, důvodem pro některé jedince však mohl být i fakt, že tzv. Nezávislý charvátský stát byl jedním ze spojenců hitlerovského Německa. Důsledkem toho ovšem bylo, že muži museli narukovat do Wehrmachtu a bojovat proti spojencům na různých frontách.⁷¹

Po druhé světové válce, kdy se opět stali československými občany, se vraceli moravští Chorvaté do svých zničených obcí a domů a snažili se je dát do pořádku. Byli však z ne úplně nepochopitelných důvodů obviněni z příklonu k německým okupantům. Spolu s německým obyvatelstvem byla z jižní Moravy do Německa odsunuta jen nepatrná část Chorvatů.⁷²

Kromě toho, že někteří Chorvaté, ať už dobrovolně, nebo nuceně sloužili v německé armádě, a někteří byli dokonce členy NSDAP a SS, přispíval nedůvěře k chorvatskému obyvatelstvu také fakt, že obce Frélichov, Dobré Pole a Nový Přerov, se nachází v bezprostřední blízkosti hranic s Rakouskem, část chorvatských pozemků se nacházela i na rakouském území. Na důvěryhodnosti jim rozhodně nepřidávalo ani to, že někteří moravští Chorvaté pomáhali emigrantům v jejich nezákonném přechodu do Rakouska.⁷³ *„Archivní materiály svědčí o tom, že se většina charvátského obyvatelstva angažovala v různých nacistických organizacích a muži sloužili v německé armádě.*

⁶⁹ VEČERKOVÁ, E. Etnokulturní vědomí moravských Charvatů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 31.

⁷⁰ PEČENKA, M., LUŇÁK P. a kol. *Encyklopedie moderní historie*. Praha: Libri, 1999. s. 498.

⁷¹ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvatů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 47-48.

⁷² Tamtéž s. 51.

⁷³ Tamtéž s. 50-51.

*Podíl Charvátů na rozbití Československa a jejich účast při válečných akcích na straně Němců nastolily otázku, jak vyřešit jejich postavení v nové Československé republice.*⁷⁴

Existují také archivní doklady o kolaboraci několika chorvatských občanů s Němci v letech okupace. Tito kolaboranti však odešli do Německa ještě před příchodem fronty.⁷⁵ Za kolaboraci bylo stíháno několik desítek osob. K obvinění celé rodiny často stačil fakt, že jeden z jejích členů sloužil v německé armádě.⁷⁶

V letech 1947- 1949 bylo proto na nátlak komunistické strany (a nakonec i vlády) rozhodnuto o vysídlení moravských Chorvatů, kteří byli označeni jako „nespolehlivé obyvatelstvo“, do vnitrozemí, aby byla, podle tehdejších představ, zajištěna bezpečnost státu a ochrana jeho hranic.⁷⁷

Otázka vysídlení moravských Chorvatů samozřejmě nebyla tak jednoduchá, jak se na první pohled může zdát. Proti přesunutí chorvatského obyvatelstva se vyslovila hlavně lidová strana, která získala v roce 1946 v mikulovském okrese jako jediná volební vítězství právě v chorvatských vesnicích. Jedním z hlavních argumentů byl slovanský původ chorvatského obyvatelstva.⁷⁸ Československé vládě bylo zasláno memorandum, ve kterém bylo, mimo jiné, uvedeno: „*Hromadný odsun Charvátů by byl nesporně v duchu našeho lidově demokratického zřízení velkou křivdou, kterou bychom před dějinami nemohli zodpovědět, a proto jej nelze provést.*“⁷⁹ Do současnosti se také uchovávala žádost, datovaná do 29. Dubna 1946, v níž 29 obyvatel Jevišovky žádá o odpuštění.⁸⁰

Tato vratká situace se vyhrotila po příchodu českých reemigrantů⁸¹ z tehdejší Jugoslávie, kteří prý čekali na uvolnění se usedlosti v chorvatských vesnicích.⁸² „*Ke*

---

⁷⁴ MELZER, M. Osídlování bývalého německého jazykového ostrova na Dražanské vrchovině moravskými Charváty. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 35.

⁷⁵ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 51.

⁷⁶ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 16.

⁷⁷ VRBKOVÁ, S. *Chorvaté na Mikulovsku*. Mikulov : Regionální muzeum v Mikulově, 2007.s. 6.

⁷⁸ MELZER, M. Osídlování bývalého německého jazykového ostrova na Dražanské vrchovině moravskými Charváty. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 35-36.

⁷⁹ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 49.

⁸⁰ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 49.

⁸¹ V tomto případě jde o navrátilivší se české emigranti.

*konečnému vyřešení celého problému došlo po Únoru 1948. Všechny okresní národní výbory na Moravě dostaly od Zemského národního výboru v Brně přípis o přesídlení Charvátů z jižní Moravy do vnitrozemí a severních pohraničních oblastí. Upozorňuje se v něm, že se jedná o slovanské obyvatelstvo, částečně poněmčené. Přemístěným charvátským rodinám se mělo ve všech směrech umožnit splynutí s českým národem.*⁸³

K vystěhování chorvatských obyvatel z Jevišovky, Dobrého Pole a Nového Přerova došlo ve dvou etapách. Tomuto přesunu předcházelo „prověřování“ (nejen chorvatských) obyvatel, provedené vládní komisí.⁸⁴ Na základě chorvatské národnosti, ke které se Chorvaté sami přihlásili, byly sestavovány seznamy, které rozdělávaly Chorvaty do skupin na ty, kteří „zachovali věrnost slovanské myšlenky, kolaboranty, kteří měli být dáni pod dohled, a ty, kteří se přihlásili k německé národnosti.“⁸⁵ Jedinci, kteří byli označeni jako kolaboranti, byli dále tříděni podle toho, zda do německé strany vstoupili z přinucení, či dobrovolně, a také, zda patřili mezi radikální, či umírněné členy. Situace se stala poměrně komplikovanou a stále nebylo jasné, kterou část chorvatského obyvatelstva je možné ponechat u hranic, a kterou je nutné odsunout do vnitrozemí. Odsun za hranice nebyl možný, protože se jednalo o obyvatelstvo slovanského původu, a tak hrozilo nebezpečí, že budou spojeneckými úřady navraceni. Objevily se také názory (především ze strany KSČ), že Chorvaté jsou státně nespolehliví jako celek, proto by také měli být všichni vysídleni, hromadné přesídlení však nebylo v rámci platných zákonů možno provést.⁸⁶

Komise předložila Zemskému národnímu výboru v Brně 20. prosince 1945 výslednou zprávu, v níž „jako určující kritérium při posuzování Chorvatů navrhla doporučení státně spolehlivého obyvatelstva“⁸⁷, současně však upozorňuje na nutnost brát v potaz okolnosti, kterými jsou: historický původ Chorvatů, jejich izolaci v německém prostředí, či poměry naší menšiny v tehdejší Jugoslávii. Navrhuje také drobné úpravy státních hranic, vzhledem k tomu, že část pozemků moravských

---

⁸² MELZER, M. Osídlování bývalého německého jazykového ostrova na Dražanské vrchovině moravskými Charváty. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 36.

⁸³ Tamtéž s. 36.

⁸⁴ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 48.

⁸⁵ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 17.

⁸⁶ Tamtéž s. 17-18.

⁸⁷ Tamtéž s. 17.

Chorvatů se nacházela na cizím území. Tyto návrhy byly později označeny za „příliš blahovolné“. 6. března 1946 byly komisí ke zprávě přiloženy dodatky a již 27. března 1946 zprávu projednala rada Krajského národního výboru v Brně. Na jejím základě bylo rozhodnuto, o odsunutí provinilých do vnitrozemí, nepřiznání československého občanství a konfiskaci jejich majetku. Toto usnesení vzbudilo vlnu negativních ohlasů, proto byl případ znova prošetřen.

Definitivní rozhodnutí o vystěhování provinilých osob padlo až 30. června 1947. Bylo rozhodnuto o vystěhování 311 osob, které byly zbaveny československého občanství. Měly být odsunuty na základě Benešových dekretů, stejně jako Němci, a jejich majetek byl zkonfiskován. „V roce 1947, uložila Rada Zemského národního výboru v Brně okresnímu národnímu výboru v Mikulově, aby v uvedených třech charvátských obcích zkonfiskoval 136 usedlostí (po 65 usedlostí v Novém Přerově a v Jevišovce a 6 usedlostí v Dobrém Poli) a aby přestěhoval z těchto pohraničních obcí do jiných míst republiky celkem 168 osob. Tím měla být otázka konfiskací majetku v Jevišovce, Novém Přerově a Dobrém Poli „navždy a úplně vyřešena“.⁸⁸ O tomto usnesení byli postižení informováni 19. září 1947 s tím, že mají opustit své domovy. Část moravských Chorvatů raději emigrovala do zahraničí. K samotnému odsunu došlo o týden později (25.- 26. září).⁸⁹ Ve svých domovech smělo zůstat jen několik přestárlých a nemocných osob.⁹⁰ Zbylí Chorvaté 16. listopadu složili v Jevišovce slib věrnosti Československé republice⁹¹

Podle výsledků výzkumu Ivana Dorovského došlo k prvním případům vystěhování jihomoravských Chorvatů z obce Nový Přerov na střední a severní Moravu již v srpnu roku 1946, konkrétně do obce Brničko v okrese Šternberk.⁹² A „ve dnech 25. a 26. září a 29. října 1947 bylo na Olomoucko (86 osob) a Vyškovsko (10 osob)

---

⁸⁸ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 49.

⁸⁹ BÁRTA, M. Chorvátská akce: Vysídlení chorvátských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 17-18.

⁹⁰ ŠKOLL, J. *Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945*. Břeclav, 1989. s. 50.

⁹¹ BÁRTA, M. Chorvátská akce: Vysídlení chorvátských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 17-18.

⁹² DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 49.

*přestěhováno celkem 96 osob, dalších 22 osob se po obdržení výměru odstěhovalo dobrovolně.*⁹³

Krátce po převzetí moci Komunistickou stranou Československa roku 1948, došlo k přehodnocení chorvatské otázky, neboť komunisté se obávali, že jihomoravské pohraničí by se mohlo stát místem nežádoucího styku se západními státy. 24. února 1948 proto Okresní akční výbor Národní fronty v Mikulově rozhodl o tom, že Chorvaté budou odsunuti, pro nespolehlivost, která se projevila za okupace kolaborováním s nacisty, ačkoli většina kolaborantů v té době už byla odsunuta, či opustila republiku. Toto rozhodnutí bylo schváleno Krajským národním výborem v Brně, Ústředním akčním výborem Národní fronty, i ministerstvem vnitra.⁹⁴ Bylo stanoveno, že s moravskými Chorvaty se bude jednat jako „s příslušníky slovanské charvátské větve, kteří vlivem dlouholetého pobytu v zněmčelém prostředí částečně podlehli německým vlivům, u nichž je však pevná naděje, že se v novém ryze českém prostředí v nejkratší době s českým živlem úplně sžijí.“⁹⁵ Jinak řečeno, cílem bylo chorvatské obyvatelstvo rozdělit a co nejrychleji asimilovat.

Protože panovaly obavy, že by se odsouvaní Chorvaté mohli vzbouřit, na celý průběh akce dohlíželo okresní velitelství SNB v Mikulově. Ačkoli se Chorvaté ocitli pod ztřeštěným dohledem, rozhodlo se několik dalších rodin emigrovat. V polovině roku začal osídlovací odbor Zemského národního výboru v Brně rozesílat Chorvatům přípisy, ze kterých se dozvěděli, kdy a kam budou vystěhováni (v nových bydlištích jim byly nabídnuty náhradní domy, získané konfiskací). Ode dne upozornění mohlo dojít k vystěhování ve lhůtě jednoho dne až do několika týdnů. Ve druhé etapě byli první Chorvaté vystěhováni v pondělí 21. června 1948. Přednost měly rodiny, jejichž majetek byl zkonfiskován celý, nebo podstatná část.⁹⁶

V dopise ZNV v Brně s datem 18. Ledna 1949, poslaného Krajskému národnímu výboru v Brně, můžeme nalézt stručnou charakteristiku celé problematiky a také základní argumentaci státních orgánů. „*Charvátské obyvatelstvo bylo ve svém celku*

---

⁹³ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 49.

⁹⁴ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 17-19.

⁹⁵ ŠKOLL, J. *Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945*. Břeclav, 1989. s. 51.

⁹⁶ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 19-20.

označeno se souhlasem Úředního akčního výboru Národní fronty v Praze za státně nespolehlivé a z důvodu zajištění bezpečnosti státní hranice bylo rozhodnuto o jeho přesídlení. V této fázi se však již jednalo a přestěhování bez konfiskace majetku a náhrada za nemovitosti očekávala Charváty v osídleneckých oblastech.⁹⁷

Podle rozhodnutí akční komise Zemského národního výboru v Brně z 11. Června 1948, bylo tedy přibližně dva a půl tisíce chorvatských obyvatel Jevišovky (Frélichova), Nového Přerova a Dobrého Pole násilně vysídleno a rozptýleno do celkem 118 obcí ve 34 okresech na střední a severní Moravě.⁹⁸ Odsud pak postupem času odcházeli Chorvaté „za lepším živobytím“ do dalších moravských a českých měst a obcí.⁹⁹ Část chorvatských obyvatel se rozhodla emigrovat do Rakouska, Německa nebo Kanady. Majetek převážné části Chorvatů byl zkonfiskován, a nebo vykoupen, jejich domovy osídlilo nové obyvatelstvo.¹⁰⁰ Například opuštěné usedlosti v Novém Přerově a Jevišovce byly z velké části osídleny reemigranty slovenské a české národnosti z Bulharska.¹⁰¹ Toto násilné vykořenění nesli moravští Chorvaté velmi těžce a nikdy se s ním úplně nesmířili.¹⁰²

3.5. Život moravských Chorvatů po rozsídlení

Tím, že byli Chorvaté rozděleni do mnoha obcí, byl velmi ztížen jejich vzájemný kontakt, čímž také utrpěl jejich jazyk. Tato rozptýlenost způsobila přerušení vzájemné komunikace v chorvatském jazyce (kterým bylo čakavské nářečí chorvatštiny) a i přesto, že Chorvaté v rámci rodiny a „mezi svými“ mluvili chorvatsky, docházelo k postupnému splynutí s českým prostředím. Chorvaté postupně přicházeli o své etnické zvláštnosti a odlišnosti, a poměrně rychle se asimilovali.¹⁰³ První generace dětí, narozených v novém prostředí ještě chorvatštinu ovládala, další generace už hovoří

---

⁹⁷ MELZER, M. Osídlování bývalého německého jazykového ostrova na Dražanské vrchovině moravskými Charváty. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 36.

⁹⁸ VRBKOVÁ, S. *Chorvaté na Mikulovsku*. Mikulov : Regionální muzeum v Mikulově, 2007. s. 6.

⁹⁹ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvatů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 52.

¹⁰⁰ VRBKOVÁ, S. *Chorvaté na Mikulovsku*. Mikulov : Regionální muzeum v Mikulově, 2007. s. 6

¹⁰¹ ŠKOLL, J. *Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945*. Břeclav, 1989. s. 67.

¹⁰² VRBKOVÁ, S. *Chorvaté na Mikulovsku*. Mikulov : Regionální muzeum v Mikulově, 2007. s. 6.

¹⁰³ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvatů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 52.

téměř výlučně česky.¹⁰⁴ Jakési povědomí o svém původu a etnické příslušnosti však oni ani jejich potomci nikdy zcela neztratili.¹⁰⁵

Podle pravidel, která byla stanovena pro odsun, si Chorvaté mohli s sebou vzít „veškerý mrtvý i živý inventář“, s výjimkou vinařského náčiní. Veškerý movitý i nemovitý majetek, zanechaný na místě, měl být proúčtován Národním pozemkovým fondem a Chorvatům nahrazen.¹⁰⁶ V oblastech, do kterých byli moravští Chorvaté vysídleni, jim byly náhradou nabídnuty vysídlené a opuštěné domy a hospodářství (například po Němcích). Tato obydlí a hospodářství však Chorvatští osídlenci přebírali zpustlá a ve většině případů v katastrofálním stavu. Ze vzpomínek českých pamětníků se dozvídáme, že mnoho objektů zachránili před úplnou zkázou.¹⁰⁷ Mnozí odmítli tuto náhradu přijmout, marně totiž věřili, že se budou moci vrátit do svých domovů. V mnoha případech dokonce náhradní ubytování nebylo zajištěno, do obce bylo jednoduše přivezeno vozidlo, plné vysídlenců s rozkazem, že tito lidé musí být umístěni.¹⁰⁸

Problémy nastaly i s vyrovnáním za majetek, který Chorvaté museli opustit. Ti, kteří odmítli přijmout náhradní ubytování, byli vyvlastněni s odůvodněním, že „nepřistoupili k dohodě“ s Národním pozemkovým fondem. Vlastní proces vyrovnání začal až v letech 1955-1956, probíhal však velmi pomalu. Sami Chorvaté na vyrovnání příliš nespěchali, neboť se stále nevzdávali naděje, že se nakonec vrátí do svých domovů na jižní Moravu.¹⁰⁹ V mnoha případech nebyla tato majetková otázka uspokojivě vyřešena dodnes.

Život v nových domovech nezačal pro moravské Chorvaty zrovna příznivě. Byli umístěni do oblastí s odlišnými kulturními, společenskými i pracovními podmínkami.¹¹⁰ Moravští Chorvaté, zvyklí na teplejší jihomoravské klima a úrodné nížiny se museli rychle adaptovat na nové životní prostředí a seznámit se s podhorským způsobem zemědělství. Například vinohradnictví, kterým se Chorvaté zabývali na jižní Moravě,

---

¹⁰⁴ LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. s. 10- 11.

¹⁰⁵ DOROVSKÝ, I. Poválečné osudy jihomoravských Charvátů. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charvátí ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 52.

¹⁰⁶ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 21.

¹⁰⁷ MELZER, M. Osídlování bývalého německého jazykového ostrova na Dražanské vrchovině moravskými Charváty. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charvátí ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 36.

¹⁰⁸ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 21-22.

¹⁰⁹ Tamtéž s. 21-22.

¹¹⁰ Tamtéž s. 21.

v těchto podmínkách nepřicházelo v úvahu. Po počátečních obtížích se však dokázali přizpůsobit. Pokud to bylo možné, specializované vinohradnické nářadí rozprodali a ponechali si pouze náčiní, vhodné pro širší využití. Například vinohradnické motyky začali používat pro okopávání brambor.¹¹¹

Co se společenského života týče, byl v prvním a částečně i druhém roce po přesídlení zachován citelný společenský odstup mezi Chorvaty a českými starousedlíky. Českým obyvatelům osídlených obcí neuniklo, že jejich noví sousedé byli ze svých původních domovů nuceně vystěhováni, a proto byli přesvědčeni, že museli něco zlého provést.¹¹² „Někteří v nich viděli kolaboranty, jiní Němce a tyto názory Charváti nevědomky podporovali. První společenské styky mimo vlastní etnikum totiž navazovali s místními Němci. Znali společný jazyk, Němci věděli, odkud Charváti přišli, protože někteří z nich v té oblasti sezónně pracovali v místní cihelně. Sbližoval je také společný pocit křivdy. Z tohoto společenského klimatu vyrůstaly vztahy vyúsťující někdy až do rodinného soužití.“¹¹³ Pokud Chorvaté v prvních letech svého života v nově osídlených oblastech nezakládali rodiny mezi sebou, vybírali si životní partnery převážně z německého etnika.¹¹⁴

Pokud se zaměříme na chorvatské zvyklosti po přesídlení zjistíme, že muži se sice už před přesídlením oblékali do městského oděvu, ale ženy nadále nosily svůj kroj, hlavně ten sváteční, a to především do kostela. Kroj pro ně symbolizoval spojení s dřívějším domovem, na který rádi vzpomínali. V chorvatských rodinách se také úzkostlivě dodržovaly křesťanské svátky, protože Chorvaté byli silně křesťansky založeným etnikem.¹¹⁵

Moravským Chorvatům nebylo povoleno se přestěhovat zpět „v zájmu stabilizace poměrů“ v Jevišovce, Novém Přerově a Dobrém poli. Tato informace však neměla být oficiálně sdělena úřady. Mohla být ústně oznámena pouze v případě, že by někdo podal oficiální žádost o povolení návratu.¹¹⁶ Jihomoravský Krajský národní

---

¹¹¹ MELZER, M. Osídlování bývalého německého jazykového ostrova na Dražanské vrchovině moravskými Charváty. In DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 36- 37.

¹¹² MELZER, M. Osídlování bývalého německého jazykového ostrova na Dražanské vrchovině moravskými Charváty. In DOROVSKÝ, Ivan, et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996. s. 42.

¹¹³ Tamtéž s. 42.

¹¹⁴ Tamtéž s. 42.

¹¹⁵ Tamtéž s. 37.

¹¹⁶ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 24.

výbor v Brně vydal pokyn, aby propustky do pohraničního pásma byly Chorvatům vydávány jen v nejnútnejších případech.¹¹⁷ „*Neboť při návratu do svých bývalých vesnic dávají novým osídlencům najevo, že tito bydlí v jejich domech a že se možná ještě vrátí.*“¹¹⁸

---

¹¹⁷ BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. s. 24.

¹¹⁸ Tamtéž s. 24.

4. Výzkumná část

4.1. Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda mezi sebou moravští Chorvaté po rozsídlení nadále udržovali kontakty a zda se snažili nadále uchovat svůj specifický jazyk, vzhledem k faktu, že byli podle oficiálních zdrojů rozsídleni do 118 obcí ve 34 okresech střední a severní Moravy¹¹⁹, čímž byly příslušníkům této etnické menšiny vytvořeny téměř ideální podmínky pro začlenění se mezi většinové obyvatelstvo, jak po společenské, tak po jazykové stránce, a tím také poměrně rychlou asimilaci, což bylo ostatně také jedním z cílů Komunistické strany Československa. Otázkou tedy je, zda se moravští Chorvaté snažili nějakým způsobem čelit tomuto pokusu o zničení vazeb mezi příslušníky vlastní etnické menšiny, například udržováním vztahů a kontaktů, a také zda se snažili dalším generacím předat vědomí vlastní etnické identity a znalost jazyka, kterým je specifická forma chorvatského nářečí. Vedlejším cílem je pak zmapovat životní osudy moravských Chorvatů, týkající se především jejich násilného rozsídlení a jeho důvodů, okolností, a důsledků protože tyto události velmi výrazně zasáhly do historie této etnické menšiny a determinovaly její další vývoj.

4.2. Výzkumná metoda

Při výzkumu jsem využila metodu orální historie. Touto metodou je možné zkoumat historické události, nebo určitý historický proces moderních dějin, jehož svědkové, aktéři či účastníci jsou dosud naživu. Použití této metody při výzkumu slouží k obohacování a rozšiřování dosavadních poznatků o dané problematice, pomocí individuálních prožitků, postojů a názorů dotazovaných.¹²⁰

Využila jsem techniku životopisného vyprávění, vzhledem k tomu, že identita „moravského Chorvata“ provázela narátory celým jejich životem. Podle některých teorií je důležité vyprávění o celém životě, bez ohledu na výzkumnou otázku (což může hrát důležitou roli při interpretaci významů, které narátoři přikládají jednotlivým zkušenostem), nebo se při výzkumu pomocí této techniky můžeme zabývat pouze

---

¹¹⁹ VRBKOVÁ, S. *Chorvaté na Mikulovsku*. Mikulov : Regionální muzeum v Mikulově, 2007. s. 6.

¹²⁰ VANĚK M. a kol, *Orální historie : Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. s. 5.

určitým předem definovaným tématem v životě jedince.¹²¹ Životopisné vyprávění „je vedeno snahou pomoci objasnit určitý historický proces či etapu (v podstatě limitovanou dosavadním životem narátora) ze zorného úhlu narátora, či přímo jeho osudy, prožitky a stanoviska.“¹²² Kromě výzkumného cíle, který je zaměřen na kontakty a používání specifické formy chorvatského jazyka po rozsídlení, mě zajímaly také jednotlivé životní příběhy narátorů a jejich rodin, které sice nejsou příliš radostné, ale vypovídají o jedné z kapitol dějin naší země, která veřejnosti není příliš známa. Podle mého názoru by tyto příběhy měly být zaznamenány, jelikož lidí, kteří se hlásí k identitě moravských Chorvatů (a zvláště pamětníků poválečných odsunů) ubývá a za poměrně krátký čas už nebude možné se k podobným informacím dostat jinak, než si je najít nějakým způsobem zdokumentované.

4.3. Výzkumné rozhovory

Výzkum proběhl v časovém rozmezí od září 2011 do března 2012. Rozhovory byly, kromě dvou případů, vedeny se dvěma narátory naráz. Troufám si tvrdit, že narátoři při rozhovorech ve skupině působili jistěji, než narátoři, kteří vypovídali samostatně, a v mnoha případech se velmi zajímavě doplňovali. Vzhledem k počtu uskutečněných rozhovorů však není možné tuto zkušenost zobecnit.

Životopisné vyprávění jsem ve všech případech kombinovala s polostrukturovaným rozhovorem, to znamená, že jsem se narátorů doptávala na témata, která byla pro tento výzkum zajímavá, ale v samotném vyprávění nezazněla, případně když narátor nevěděl, jak své vyprávění začít, nebo jak dále pokračovat, „pomohla“ jsem mu položením otázky z několika předem připravených okruhů témat. V průběhu vyprávění jsem se také doptávala na informace, které mě zaujaly. Rozhovory jsem nahrávala na diktafon a následně přepsala, vynechala jsem jen části rozhovorů, pro tento výzkum nepodstatné. Při přepisu jsem vynechávala opakující se „vycpávková“ slova. V případě výpovědí narátorů, kteří nemluví čistou češtinou, jsem se nesnažila upozornit na jejich chyby, bez úpravy jsem však ponechala výrazy, typické pro jejich vyjadřování (tyto výrazy jsou vysvětleny pod čarou). Z časových důvodů jsem rozhovory ve většině případů vedla jen jednou (za narátory bylo nutné dojíždět)

---

¹²¹ HENDL J., *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál 2005. s. 176.

¹²² VANĚK M. a kol, *Orální historie : Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. s. 17.

a v případě nejasností jsem se snažila narátora znovu kontaktovat, aby mi tyto (většinou drobné) nejasnosti vysvětlil. Vzhledem k tomu, že respondenti byli všichni bez rozdílu velmi milí a ochotní, nesetkala jsem se v tomto ohledu s žádným problémem.

4.4.Kritéria výběru narátorů

Při výběru narátorů bylo zohledňováno především to, zda se dotyčný cítí být moravským Chorvatem, či jej okolí za příslušníka této menšiny považuje. Dále bylo pro výzkum důležité, aby narátor byl narozen před, nebo alespoň nedlouho po rozšíření moravských Chorvatů, které proběhlo po druhé světové válce, krátce po nástupu komunistického režimu. Při výběru narátorů bylo určující, aby dotyčný alespoň část života byl součástí menšiny moravských Chorvatů, a aby z vlastních vzpomínek dokázal vypovídat o udržování kontaktů, vztahů a jazyka moravských Chorvatů po jejich rozšíření.

4.5.Narátorky

Kontakty na jednotlivé narátory jsem získávala jednak technikou „sněhové koule“, kdy výchozím narátorem byla moje babička Olga Hlavinková, a jednak jsem se v září 2011 zúčastnila Kiritofu¹²³ (chorvatský kulturní den) v Jevišovce, kde jsem oslovila několik návštěvníků. Dva z nich souhlasili se spoluprací a poskytli mi na sebe kontakt. Mé obavy, že ze spolupráce s takto získanými narátory nakonec sejde, se ukázaly jako nepodstatné. Technika „sněhové koule“ se však v mém případě ukázala jako mnohem efektivnější, ačkoli se mi touto technikou podařilo dostat k jedné narátorce, která není moravskou Chorvatkou. Tato narátorka je českého původu, vyrůstala v Německu a za moravského Chorvata se vdala, chorvatské prostředí jí proto nebylo cizí. Rozhovor s touto narátorkou jsem uskutečnila, protože mi připadalo přínosné, podívat se na zkoumanou problematiku z úhlu pohledu člověka, kterého se odsun z pohraničí osobně nedotkl a měl možnost události, týkající se moravských Chorvatů pozorovat „zvenčí“.

Celkově bylo provedeno šest výzkumných rozhovorů s devíti narátory (některé rozhovory byly vedeny se dvěma narátory naráz). Narátorkami jsou v převážné většině

---

¹²³ Jde o chorvatský kulturní den, který se každým rokem v září koná v obci Jevišovka, na tuto akci se sjíždí příslušníci chorvatské menšiny ze všech koutů České republiky, ale i ze zahraničí.

případů ženy, jen dva z narátorů jsou mužského pohlaví. Tento nepoměr příkládám z části technice, jakou jsem narátory hledala a zčásti také tomu, že ženy byly ochotnější se na tomto výzkumu podílet. V seznamu u každého narátora uvádím jméno v plném znění, rok narození a místo bydliště před vypuknutím odsunu, dále pak obec, do kterého se dotyčný dostal po rozsidlení a nakonec místo současného bydliště. Další informace již nelze zobecnit, proto u každého uvádím základní informace o jeho životním osudu. Narátoři souhlasili s uveřejněním osobních údajů v rámci této bakalářské práce.

4.5.1. Seznam narátorů:

- **Anna Mejtská**, 1921, Drnholec. Sama není moravskou Chorvatkou, ale její manžel byl. Přestože podstatnou část života strávila v Německu, díky svému českému původu mohla zůstat v Novém Přerově, kde po svatbě (od roku 1948) se svým manželem bydlela. Dnes žije v Novém Přerově.
- **Anna Štenclová** (Burišová), 1935, Nový Přerov. Starší sestra paní Elfrídy Zavadilové, proto jejich příběh podobný. Její rodina (konkrétně matka, sestra, babička a dědeček- otec se dostal za 2. světové války do zajetí a už se nevrátil) byla odsunuta v roce 1948 do obce Uničov, odkud se dostali do obce Újezd u Uničova. Dnes žije v Olomouci-Týnečku.
- **Elfrída Zavadilová** (Burišová), 1939, Nový Přerov. Mladší sestra Anny Štenclové, proto je jejich příběh podobný. Její rodina (konkrétně matka, sestra, babička a dědeček- otec se dostal za 2. světové války do zajetí a už se nevrátil) byla odsunuta v roce 1948 do obce Uničov, odkud se dostali do obce Újezd u Uničova. Dnes žije v Uničově.
- **Gertruda Kuzmičová** (ponechala si stejné příjmení, jako za svobodna), 1940, Nový Přerov. Její rodina byla odsunuta v roce 1948 do Řídeče, přibližně po 3 měsících se kvůli nevyhovujícím podmínkám přestěhovali do obce Paseky. Dnes žije v Olomouci.
- **Herta Pavlatová** (Grohlová), 1940, Nový Přerov. Manželka pana Matěje Pavlaty. Její rodina byla odsunuta v roce 1948 do Radkova, přibližně o dva roky později se přestěhovali do Vlasatic. Dnes žije v Mikulově.
- **Josef Lawitschka**, 1933, Jevišovka. V roce 1948 emigroval spolu se svou matkou, bratrem a sestrou do Rakouska, poté, co on a jeho bratr měli být posláni na práce do uhelných dolů. Dnes žije ve Vídni.

- **Marie Hružová**, (rozená Jurdičová), 1951. Mladší sestra paní Olgy Hlavinkové, narodila se až po rozsídlení ve Vojtíškově. Dnes žije opět v obci Nový Přerov.
- **Matěj Pavlata**, 1937, Jevišovka. Manžel paní Herty Pavlatové. Jeho rodina byla vysídlena pravděpodobně jako poslední v roce 1950 do Vlasatic. Dnes žije v Mikulově.
- **Olga Hlavinková** (rozená Jurdičová), 1947, Nový Přerov. Její rodiče byli odsunuti v roce 1948 do obce Vojtíškov, sama byla v té době velmi malé dítě. Její rodiče nevěděli, co se s nimi bude dít, proto ji schovali u babičky (v Novém Přerově), po uklidnění situace si ji tajně vyzvedli. Dnes žije opět v obci Nový Přerov.

4.6. Analýza a interpretace

Na kvalitativní výzkum nelze striktně aplikovat kritéria validity a reliability, která jsou velmi důležitá pro kvantitativní výzkum, naopak je při vyhodnocování kvalitativního výzkumu nutné přihlídnout k jeho zvláštnostem. Hodnocení kvalitativního výzkumu je ovlivňováno především kontextem a jeho cíli.¹²⁴ Zkoumaný vzorek při kvalitativním výzkumu, v tomto případě vedeným metodou orální historie, nemá reprezentativní povahu, a tak se také nesnaží zobecnit získané poznatky na celou společnost, ani je nepovažuje za definitivní. To však neznamená, že takový výzkum postrádá hodnotu. Tento výzkum se zabývá konkrétním člověkem a jeho individualitou, zachycení individuálních prožitků a postojů může napomoci rozšířit znalosti o daném období, či události o rozměr každodennosti.¹²⁵

Analýzu můžeme v podstatě rozlišit na jazykovou a obsahovou.¹²⁶ Jazykovou analýzou se v tomto výzkumu příliš nezabývám, neboť pro cíl výzkumu je důležitý spíše obsah, než forma sdělení narátorů. V tomto ohledu bych snad jen upozornila na fakt, že mnohé výrazy, užití narátory v rozhovorech, jsou hovorové, či zkomolené, neboť někteří z narátorů nemluví čistou češtinou. Co se obsahu týče, je třeba upozornit, že některé informace, podávané později narozenými narátory v rozhovorech, mohou být do jisté míry, vzhledem k věku narátorů, zprostředkované, tedy získané z vyprávění

¹²⁴ HENDL J., *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál 2005. s. 335.

¹²⁵ VANĚK, M., MÜCKE, P., PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2007. s. 19.

¹²⁶ VANĚK M. a kol, *Orální historie : Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. s. 40-43.

starších příbuzných, či známých. Rozhovory byly interpretovány s ohledem na cíle výzkumu, jinými slovy, cíleně se zaměřuji na části rozhovorů, obsahující informace důležité pro tento výzkum.

4.7.Kódování

V získaných rozhovorech byly vyhledány okruhy jednotlivých témat, které byly kódovány a následně byly porovnávány společné body, o kterých jednotliví narátoři mluvili. Tyto výpovědi narátorů byly následně porovnány navzájem, ale také s informacemi, které se dají dohledat v dostupné literatuře. Získaným tématům, která se prolínají a úzce na sebe navazují, je uzpůsobena struktura výsledků výzkumu.

4.8.Okruhy výzkumných otázek

Jak již bylo výše zmíněno, rozhovory s narátory byly strukturované jen zčásti. Zpočátku výzkumného rozhovoru byli všichni narátoři vyzváni, aby vyprávěli o svém životě, později byli doptáváni na témata, která nezazněla. Uvádím proto tematické okruhy, které byly v průběhu každého rozhovoru zmíněny:

- **Osoba:** jméno, rok narození, místo bydliště před rozsídlením, po rozsídlení a v současnosti
- **Rodina:** rodinní příslušníci, vzpomínky
- **Život před rozsídlením:** místo bydliště, 2. světová válka, nástup komunismu k moci
- **Rozsídlení:** rok, průběh
- **Život v nových bydlištích po rozsídlení:** místo nového bydliště, nový domov, reakce okolí, adaptace na nové podmínky
- **Uchování kontaktů a jazyka po rozsídlení:** kontakty, navštěvování a sešlosti, udržování jazyka v rodinách či mezi příslušníky chorvatské menšiny, předávání znalosti jazyka dalším generacím

4.9. Výsledky výzkumu

4.9.1. Život před roszídlením

K tématu 2. světové války se během rozhovoru vyjadřovali všichni narátoři, ať už na základě vlastních, či zprostředkovaných zkušeností (vzpomínky na vyprávění příbuzných a známých, kteří toto období zažili)¹²⁷, je chápána jako důležitý mezník v historii moravských Chorvatů. Mnoho chorvatských mužů ve 2. světové válce bojovalo na straně Německa a společně s faktem, že velká část moravských Chorvatů byla vedena v německých spolecích, byly tyto skutečnosti později komunistickou stranou použity jako jedna za záminek, pro odsun této menšiny z pohraniční oblasti. Starší narátoři, pocházející z Nového Přerova, kteří si 2. světovou válku pamatují, vyprávějí především o improvizovaných úkrytech ve vinných sklepích a o tom, jak jejich vesnice a také domovy, vypadaly poté, co fronta ustoupila.

„Ta fronta vlastně stála 14 dní a všechno tam bombardovali... A to bylo hrozný. A než přišla ta fronta, tak my jsme se odstěhovali do sklepů, jak jsou ty vinné sklepy. (...) No a potom jak bylo teda po té válce... Jak jsme tam vegetovali, to si teda nepamatuju, to mám mlhu, ale pak jak jsme se vrátili, tak to byla hrůza. Jednak rozbombardovaný, hořelo tam spousta těch baráků a dobytek tam ležel mrtvej po ulicích, ted' vojáky mrtvý jsem tam viděla...“¹²⁸

„No a byla ta válka a lidi nevěděli, že, kam se schovat. (...) No, chlapi byli všeci narukovaní, že, tam nikdo nezůstal, jenom ženské a staří chlapi. No a pak někdo rozhodl, že lidi půjdou do těch vinných sklepů. (...) No co vzali, vzali nějaký duchny, dali na zem slámu, nějaký ty deky, tehdy byly opravdu vlněný deky, tak se to dalo na tu slámu a tam se jako to... No a u nás začala ta válka, že se střílelo z jednoho kopce do dědiny, já ted' nevím, Němci byli nahoře...“¹²⁹

Téměř každá Chorvatská rodina přišla ve válce o některého ze svých (hlavně mužských) příbuzných. O padlých se zmiňují všichni narátoři, včetně těch mladších,

---

¹²⁷ Vzhledem k věku narátorů pocházejí části výpovědí některých narátorů ze zprostředkovaných zkušeností a vzpomínek, získaných v průběhu života od starších příbuzných, přátel a známých. I tyto zprostředkované vzpomínky však mohou vypovídat mnohé o pohledu a názorech narátora na konkrétní události, či problematiku.

¹²⁸ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹²⁹ Elfrída Zavadilová, únor 2013, Olomouc- Týneček.

neboť povědomí o nich bylo neustále živé i v době po rozsídlení a v rodinách se o nich často vyprávělo.

„A pořád se čekalo, kdy se vrátijou ti padlí. Protože oni padli ve válce, ti chlapi. A o nich se nedostala žádná zpráva, že málokdo věděl... Prostě ztratil se ten člověk a hotovo. A to někdo říká, že byly tadyty známky a že potom prej němci to měli pořád a že to posílali, ale nám nic nikdo nikdy neposlal... Protože já vím, že Jurdičovi, že ti čekali na Karla a Matěje, tátovi bratři, a nikdo nevěděl... Ten řekl, že je potkal v Rusku a ten řekl, že je potkal tam, ale nikdo jako nevěděl, kde jsou ti chlapi, kde se ztratili. Nebo jestli padli, ti chlapi, nebo jestli žijí...“¹³⁰

„No, oficiálně nám nic nepřišlo. Dozvěděli jsme se, že ten Michal padl, ale tak, že ten chlapec, jako jeho kamarád z Novýho Přerova, že to viděl... On že šlápl na minu, nebo na granát a to ho rozprasklo... A tak nám přišel dopis, že jako je hrdina, no to jsme teda byli hrdí, že je hrdina... [smutná ironie]“¹³¹

V teoretické části již bylo zmíněno, že mnoho moravských Chorvatů bylo vedeno v německých spolicích a muži bojovali ve válce na straně Německa. Převážná většina narátorů je přesvědčena, že jejich rodiče, prarodiče a známí (sami narátoři byli ještě dětmi) se hlásili k německému občanství a do německých spolků, a muži bojovali na straně Německa ze strachu, pod nátlakem, nebo protože neměli jinou možnost. Podle jednoho z narátorů bylo Chorvatům vyhrožováno vysídlením již v souvislosti s příklonem k Hitlerovi.

„My jsme byli Chorvati... A ty němci říkali: „Počkejte, vy jste Chorvati, jste vy za nás? Když jste za nás, můžete zůstat. Když nejste za nás, tak vás vyselíme“¹³².“ No co, máme všechno nechat tam? Baráky, pole, a tak dál? Jo? Takže my jsme říkali: „No pravda, my jsme za vás.“ Museli jsme. (...) A pár lidí bylo, třeba můj bratranec Ány Wolf, ten byl u železnice ten Anton Wolf, a ti říkali: „My nejsme pro Hitlera“. A tak byli přesunuti do protektorátu. (...) My jsme museli všichni narukovat, my jsme z toho Hitlera měli moc hrůzu. 135 lidí, mladých lidí, tatínci, synové, padli ve válce... Tak nemůže žádný říct, že jsme byli pro Hitlera.“¹³³

---

¹³⁰ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹³¹ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹³² Výraz „vyselení“ používá pan Josef Lawitschka pro „vysídlení“.

¹³³ Josef Lawitschka, leden 2012, Vídeň.

Samozřejmě však narátoři uznávají, že určitá část moravských Chorvatů s Hitlerovou politikou souhlasila. Jedna z narátorek dokonce přiznává, že její otec tíhl k německé straně a angažoval se v německých organizacích, a proto také dostala německé jméno. Někteří z narátorů se také zamýšlejí nad tím, že moravští Chorvaté museli ve druhé světové válce bojovat za Německo, nebo se stávali členy německých spolků proto, že se k Německu přidal i Chorvatský stát.

„Já myslím, že ti Chorvati v Novém Přerově museli do té války taky z toho důvodu, že vlastně se přidalo Chorvatsko k Němcům. Čili oni potom automaticky museli narukovat. Protože kdyby se to Chorvatsko nepřidalo k těm Němcům, tak oni by třeba nemuseli. Oni zabrali Sudety, že jo, ale Češi, co zůstali v Sudetech, tak přece nemuseli narukovat...“¹³⁴

„Pochopitelně, když chtěl někdo zbohatnout třeba, tak vstoupil do německé strany, ale jinak to bylo... Vlastně chlapi všichni rukovali. Museli rukovat, protože Chorvati [myšleno Chorvatský stát] se scukli s Hitlerem, tak kdo byl národnosti chorvatské, musel jako na vojnu.“¹³⁵

Když se po válce dostala k moci Komunistická strana Československa, byli Chorvaté na základě dokumentů, které vypovídají o členství mnoha z nich v nacistických spolcích, obviněni z příklonu k německé straně. Podle výpovědí části respondentů byli někteří Chorvaté velmi krutě stíháni za to, že pomáhali emigrantům při přechodu přes hranice, došlo údajně i k mučení a následné smrti několika obviněných. Tyto informace se mi však nepodařilo dohledat v oficiálních pramenech.

„...Na té faře [v Novém Přerově] umučili spoustu Chorvatů... Tam se staly hrozný věci prý... Několik jich tam umučili, ale drasticky, krompáčama je prý bili a pak pozvali nějaký ty členy rodiny a ti je prý nemohli poznat... Ale to dělaly ty rudé gardy, co tady chodili, to dělali i tady po celé republice... Ale o tom se takticky mlčí. Ale opravdu nevím, kolik jich tam popravili, ale bylo jich několik... Mučení že bylo běžné za komunistů.“¹³⁶

---

¹³⁴ Gertrúda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹³⁵ Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

¹³⁶ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

„No, toho syna, toho... Jan Hubený... Voni ho... A voni ho tloukli, že on hlavu měl... Otekly, jak ho tloukli. Potom ty rodiče vzali taky na obec, národní výbor to byl, a taky... Von... Ta babička... Musela močit si nohy a voni jí vypálili hákový kříž... A von, ten syn musel v tym kýblu tu vodu vypít... A když nepil, tak ho tloukli...“¹³⁷

„No já taky vím jen co se vykládalo, víš... Že tam byl taky ten, já už nevím kdo... Že tam [myšleno na Národním výboru] ty lidi mlátili a mučili. Kdyby ty zdě prej mohly mluvit... To prej bylo strašný. (...) Aj Kocha tam myslím rychtovali... Ale kerýho, to nevím... No jich tam bylo povíc, tak nevím kerýho Kocha. (...) Pak museli podepsat, že se s nima zacházelo slušně, když chtěli ven...“¹³⁸

4.9.2. Rozsídlení

Troufám si tvrdit, že otázka rozsídlení je jedním z nejpálčivějších témat v historii moravských Chorvatů. Zatímco ze své původní vlasti na Balkáně odešli předkové moravských Chorvatů víceméně dobrovolně, rozsídlení v období po druhé světové válce bylo nucené. Již v teoretické části bylo zmíněno, že odsun moravských Chorvatů proběhl ve dvou etapách. V první etapě, která proběhla v roce 1947 (podle některých zdrojů již v roce 1946), měli být vysídlení ti „nejnebezpečnější“, kterým byla prokázána kolaborace s němci, druhá etapa probíhala od roku 1948. Část narátorů si netroufá odhadovat, ve které fázi byla jejich rodina vysídlena. Zajímavé však je, že někteří narátoři v rámci svých výpovědí označují jako „první etapu“ i rok 1948. Tuto nesrovnalost si vysvětlují dvěma způsoby. Buď mají narátoři na mysli první fázi druhé etapy rozsídlení, nebo se domnívají, že byly jejich rodiny odsunuty mezi prvními, jelikož nejsou informováni o dříve probíhajících odsunech. Roli může hrát také skutečnost, že narátoři byli v období odsunu dětmi a vzpomínky na tuto událost tak mohou být zkreslené.

Podle oficiálního rozhodnutí byli Chorvaté přesídlení z pohraniční oblasti do vnitrozemí z důvodu bezpečnosti země. Komunistická strana Československa označovala Chorvaty jako nespolehlivé na základě dokladů o kolaboraci s Němci. Narátoři jako skutečný důvod odsunu moravských Chorvatů chápou většinou fakt, že křesťansky založení Chorvaté se rozhodli nevolit komunistickou stranu, a tím se stali nepohodlnými. Dalším z možných důvodů mohl být strach z toho, že by Chorvaté

---

¹³⁷ Anna Mejtská, září 2011, Nový Přerov.

¹³⁸ Marie Hružová, září 2012, Nový Přerov.

v pohraniční oblasti mohli, vzhledem ke své jazykové vybavenosti a kontaktům v Rakousku (žili zde moravští Chorvaté, kteří emigrovali), fungovat jako spojnice se „západem“, kromě toho se také část pozemků, patřících Chorvatským rodinám se rozkládala na Rakouském území.

„V pětačtyřicátým, nebo šestačtyřicátým roku my jsme měli ty první volby. A frélichovci¹³⁹ byli v 95% lidovci a socialisti. A ne komunisti... A ti komunisti viděli, že my nejsme za nich. A ti komunisti viděli- oni nejsou za nás, jsou nespolehliví, pryč s nimi! A pak byl ten odsun tenkrát. My jsme byli pro ty komunisty nespolehliví...“¹⁴⁰

„Je štválo [Komunistickou stranu Československa], že tam nedostali žádné hlas od nich. Oni volili všichni lidovce, tam nebyl ani jeden komunistické hlas. A ti Chorvati teda udělali velkou chybu, někteří teda, že se přihlásili k Němcům. Já vím, že moje maminka si z toho dělala srandu, že jako ta... Já už nevím kdo... Třeba prohlašovala: „Ja som Nimica!“- Já jsem Němka. Neuměla to ani říct pořádně, jo? A ja som Nimica... No původ neměla německej...“¹⁴¹

„To nikdo nikdy neřekl skutečně proč. Počítám, že to bylo, jako tak... Po vzoru sovětů, ti taky takhle vždycky přesídlovali nepohodlné do nějakých nehostinných krajin. Tehdy se to ještě hodně... V tom osmačtyřicátým nikdo v Jevišovce nevolil komunisty, ani v Novém Přerově. Ta dědina byla teda silně katolicky založená u nás, ten kostel byl o nedělích plnej.“¹⁴²

„Oni prostě Chorvaté byli nespolehliví, že se kamarádili s Němcama. Oni sem potřebovali dostat takový lidi, kteří se tady se sousedama nedomluví a kteří budou kývat komunistům a né takový buřiče. A tady, víš co, tady vtom Přerově měli pole ti Chorvati v Rakousku a Rakušáci měli zas tady pole.“¹⁴³

V období před samotným rozsídlením se několika moravským Chorvatům podařilo uprchnout za hranice. Příkladem emigranta je v tomto výzkumu pan Josef Lawitschka, který opustil svůj domov v Jevišovce spolu s matkou, svým bratrem a sestrou v roce 1948 poté, co on a jeho bratr měli být posláni na práce v uhelných dolech. Panu Lawitschkovi bylo v té době 14 let. Po překročení hranic měli být

---

¹³⁹ Obyvatelé Jevišovky (Frélichova)

¹⁴⁰ Josef Lawitschka, leden 2012, Vídeň.

¹⁴¹ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁴² Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

¹⁴³ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

oficiálně poslání zpět, ale díky shovívavosti strážců nakonec zůstali na Rakouském území.

„Tak když bylo po tom doktorovi [který potvrdil, že oba bratři jsou zdraví a schopní pracovat v uhelných dolech], tak maminka řekla: „Děcka, my jdeme přes hranice do Rakouska.“ Protože Jevišovka leží na hranci, my jsme měli naše pole kus na rakouské hranici... No jo, v osmačtyřicátém roku byli četníci u nás, ale to nebylo... Ten železný plot ještě nebyl... Ale přes most jsme nesměli jít, tam byly ty bunkry... Ten bunkr taky, kde byl ten dřevěný most... Tam byli četníci, to jsme nesměli... Tak jsme museli skrz ty lúky a skrz vodu, tu Dyji o dvanácté v noci, jsme šli přes Dyji... A na ten Mendelhof, to je hned na hranici... Mendlův dvůr je to... A tam jsme přišli... To byla asi jedna hodina ráno, když jsme přišli tam... Nás bylo asi přes 30 lidí, co jsme tenkrát šli... A potom jsme přišli do Rakouska...“¹⁴⁴

Ještě než bylo rozhodnuto o rozsídlení moravských Chorvatů, vedly se o jejich osudu diskuse, které jsem již popsala v teoretické části. Zajímalo mě proto, jestli a jak byli Chorvaté o svém vystěhování včas informováni. Podle výpovědí narátorů se vědělo, že se chystá odsun, ale nikdo přesně nevěděl, kdy k němu dojde, kdo přesně má být odsunut, případně jestli k odsunu vůbec dojde.

„Tak se nejdřív vykládalo, že všechny vystěhujou, pak že ne, že jenom ti, co táhli na německou stranu a tak takový to udávání a to tam taky bylo, i když byli pobožní...“¹⁴⁵

„Naši říkali, že to jako věděli, že to přijde, ale nikdo nevěděl, kdy to přijde. A co si budou moct vzít sebou, to nikdo nevěděl...“¹⁴⁶

Samotné vystěhování z domovů popisují respondenti jako nepříjemně překvapivý moment. Někteří se vystěhování snažili bezvysledně bránit, jiní se raději poddali situaci.

---

¹⁴⁴ Josef Lawitschka, leden 2012, Vídeň.

¹⁴⁵ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁴⁶ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

„No, ted' si představ, seš tady zabydlená, a voni přijdou a v noci. A honem posbírejte něco, co je živý a na vagóny a odvezou tě a hotovo... No a aj když věděli, že to bude třeba už, že. (...) A tatu tam někde prej v rohu drátovali¹⁴⁷, protože ten vyskakoval...“¹⁴⁸

„Já myslím, že oni to nahlásili přesně ten den, ale někteří ti lidi... Oni se schovali a prostě odmítli se stěhovat. Ale voni [lidé, kteří stěhovali moravské Chorvaty z domovů] to vyřešili tak, že si odemkli klidně a nastěhovali, teda naložili ty věci...Mojí rodiče teda ne, ti normálně si řekli, že jim nic jiného nezbývá...“¹⁴⁹

Chorvaté s celými rodinami byly do nových domový odváženi nákladními vlaky v téměř nelidských podmínkách, společně s dobyt看em i převáženým majetkem. Narátoři se neshodují na tom, zda si mohli Chorvaté vzít s sebou do nových domovů veškerý majetek, nebo zda v tomto ohledu existovalo nějaké omezení. Velmi pravděpodobné je, že v různých fázích odsunu panovala jiná pravidla. V prvním fázi odsunu byli odstěhováváni Chorvaté, u kterých byla nějakým způsobem prokázána kolaborace s Němci, proto mohly být podmínky tvrdší.

„My jsme nebyli třeba tak, jak vyháněli němce, ti si mohli vzít 30 kilo. Po němcích tady zůstaly v pohraničí peřiny, prostě nábytek, všechno... Po nás nezůstalo nic. A potom teda jako jsme jeli do Novosedlí, tam na tu rampu, tam byly takový ty dobytčáky. Tam nás dali do toho vagonu, no a pak... No jsme jeli asi 3 vagony, že... Nebo 2 jenom?... No a nás vždycky připojili na nějaký nákladní vlak, a ten vlak jel a my jsme nevěděli kam jede.(...) My jsme byli ti první, ti nejhorší takzvaně, ale ti, co šli za náma, ti co šli v tom roce 48, tak oni už si mohli vzít všechno, jestli dobytek, to nevím... [Sestra paní Elfrídy, Anna, souhlasně dodává] No, dobytek, i slámu, seno...“¹⁵⁰

Transporty podle narátorů trvaly i několik dní, neboť tyto vlaky se pohybovaly, jen pokud byla zrovna volná trať.

---

¹⁴⁷ Výraz pro „spoutali“

¹⁴⁸ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁴⁹ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁵⁰ Elfrída Zavadilová a Anna Štenclová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

„To jako chvilku to jelo, chvilku, nejelo, jak měli volno na trati, že... [Na otázku, jak dlouho vlak jel.] 3 dny... My si vůbec nepamatujeme, kam jsme chodily na záchod, co jsme jedly... Neumřeli jsme hladu, ale nemohli jsme vařit v tom vagóně...“¹⁵¹

[Narátkorka mluví o zkušenosti rodičů, kteří jí o transportu vyprávěli] *„Oni byli na cestě třeba týden... Já nevím, jak dlouho je ten transport na těch vlacích... Přišli na nádraží, říkali, že tam třeba půl dne stáli a tam den... A chodili vojáci a oni nesměli ani ven z těch vagónů jít. (...) No, museli být v tom vagóně... Na záchod a všechno... Jídlo, no co měl, kdo co popadl, tak měli, jinak byli hladoví. (...) Na slámě mezi kozama, mezi krávama a právě oni říkali, kdo měl krávu sebou v tom vagóně, tak to bylo dobrý, ale kdo měl vedle ve vagóně, tak on nemohl, kráva bučela, oni ji nemohli podojit... No a přitom oni by třeba měli mlíko...“¹⁵²*

Poté, co byli Chorvaté dopraveni na určená místa, mohli se někteří z nich nastěhovat do vysídlených domů, které byly podle vyprávění narátorů většinou v jen těžko obyvatelném stavu. Pro velkou část vysídlených však nebyly k dispozici žádné domy. Tito Chorvaté byli ubytováni u místních, pro které pak většinou pracovali. Stávalo se také, že domy, které byly určené k nastěhování moravských Chorvatů, byly z nějakého důvodu obsazeny, a proto byli nuceni si hledat ubytování jinde.

„No, to jsme přijeli do Uničova a tam byla taková rampa a tam jsme stáli, že... A teď si nás tam rozebírali jak dobytek, chodili sedláci, asi byli nějak avizovaní, že tam budou mít, tomu se říkalo „deputátníci“. Ti lidi, co dělali u nějakýho toho sedláka, ten sedlák si je vzal, musel jim dát ubytování a musel jim dát nějaký peníze...“¹⁵³

„...cestu si ani moc nepamatuju, ale vím, že jsme dorazili do Mladějovic, to je taková malá vesnička, a tam jsme zůstali na nádraží. Šlo o to, že jsme se měli přestěhovat do Řídeče a v tom Řídeči, kde to pro nás vybrali, to bylo... To jsme dostali příkazem, že tam musíme, to jsme se nemohli vybrat. No a my jsme tam, teda otec tam přišel, že jo, a ti lidi se nechtěli vystěhovat. To totiž nebylo prázdný dům, to byl normální statek... No, tam byl vysokej dům, pak tam byla stodola, si pamatuju, a výměnka... No a my jsme provizorně bydleli v té výměnce. A ten majitel se měl vystěhovat, protože dostal nějaký trest. (...) A tak jsme tam byli 3 měsíce, asi, nevím to

---

¹⁵¹ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁵² Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁵³ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

teda přesně, ale tak nějak. No a teď co s náma, že jo. No tak to otec vyřešil tak, že šel do toho okolí hledat něco volného. A našel v Pasece. ¹⁵⁴

4.9.3. Život po rozšíření

Rozšířením Chorvaté nepřišli jen o své domy, ale také o půdu, která je živila. Přesun z teplejšího a úrodného jihu Moravy do těžších životních i klimatických podmínek střední a severní Moravy byl pro Chorvaty šokem. Tento šok byl v mnoha případech umocněný nevyhovujícím bydlením, které bylo Chorvatům nabídnuto (pokud jim vůbec bylo nějaké nabídnuto) jako náhrada za opuštěné usedlosti v rodných vesnicích na Drnholecku.

„Si představ, to [roku] 1538 přišli ti Chorvati, prohnali je ti Turci do jedné... To nebyla vesnice (...) To nebylo, abys tam mohla žít, oni to pole udělali rukama! Aby se tam něco mohla nasadit, aby to rostlo. To bylo jak Urwald¹⁵⁵! A ti staří naši předci to dělali, aby něco rostlo...A to trvalo potom 400 roků a přijde jeden a řekne: „To je moje, musíš pryč...“ Vezmi si nic s sebou, papíry, a běž!“¹⁵⁶

Usedlosti v Novém Přerově, a Jevišovce, které byli Chorvaté nuceni opustit, byly osídleny novými obyvateli. Oficiální zdroje uvádějí, že byly tyto vesnice osídleny reemigranty (českého původu) z bývalé Jugoslávie, některé se zmiňují o novém bulharském osídlení. Narátoři se shodují na tom, že novými obyvateli se stali Bulhaři. Někteří dokonce upřesnili, že šlo většinou o reemigranty z Čech. Jedna narátorka se v souvislosti s novým osídlením zmínila o znovu navrátilých se Čechách z rumunského Banátu, výjimkou prý nebyli ani slovensky mluvící příchozí.

„No Bulhaři, ti emigranti... No, a to byli... My jsme jim říkali Bulhaři, že, ale oni nejsou Bulhaři, a oni jsou čistí Češi, oni pocházejou z Kolína a tady odtud... A tenkrát jejich rodiče odešli kvůli víře, ne?“¹⁵⁷

„Ti Bulhaři, co tam dneska jsou, tak ti se vraceli jako zpátky... To byli Češi, kteří se odstěhovali do Bulharska a teď se vraceli obsadit tadyto pohraničí, no a to se jim zrovna hodilo, jít tady do té Jevišovky.“¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁵⁵ Německy „prales“

¹⁵⁶ Josef Lawitschka, leden 2012, Vídeň.

¹⁵⁷ Anna Mejtská, září 2011, Nový Přerov.

¹⁵⁸ Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

Podle mínění narátorů komunisté preferovali v pohraniční oblasti bulharské obyvatelstvo, namísto Chorvatského, protože Bulhaři se nekontaktovali s rakouskými sousedy, především z toho důvodu, že neovládali němčinu. Mimoto byli vděční za nové bydlení, a tak „nedělali problémy“.

„Oni jim pasovali, rozuměj tomu. Oni uměli jenom bulharsky a maximálně trochu česky, německy neuměli. Dali je sem a oni se tady s Němcama a Rakušákama nemohli spolčit tak, jak Chorvaté... Ti byli s něma víc kamarádi, s komunistama, a Chorvati byli paličatí... Komunisti jim chtěli poroučet a ti se nedali. A ti Bulhaři byli poddajnější, protože oni jim byli vděční. Oni sem přišli, ti jim to dali... Dostali barák a to... Tam to bylo chudobnější, tak byli spokojení... Tak ono pro ten stát, pro ty komunisty to bylo výhodný...“¹⁵⁹

Všichni narátoři mluví o své rodné vesnici s jistou dávkou nostalgie a téměř všichni se rádi na tyto místa vrací. Nastěhovat se zpět by se však v současnosti již nechtěli, jednak jim většinou v těchto místech již nic oficiálně nepatří, jednak by se přestěhovali opět do cizího prostředí, vzhledem k tomu, že Chorvaté byli rozsídleni a také si narátoři časem vytvořili nový domov, založili rodinu a jejich životy se nadále ubíraly jiným směrem.

„Já velmi rád jezdím do Jevišovky, protože to je moje vesnice kde jsem se narodil, ale pro mě to zůstane Frélichov, nebo Fröelesdorf, to je německy, a nebo Frielištof, to je chorvatsky.“¹⁶⁰

„Já když tam dneska přijdu, tak mám ještě takový nostalgický vzpomínky, prostě nádherný. Je mi vždycky na měkko, když tam přijdu. Já bych se stěhovala třeba hned! Mně se tam strašně líbí, když tam třeba jdu na ty hody, nebo tak, tak hrozně se mně tam líbí. Ale já bych ráda, kdyby se tam vrátili i ti lidi chorvatští. Ne aby tam byli jen ti Bulhaři, mezi ně ne. Ale kdyby se vrátilo víc těch lidí Chorvatů, tak klidně. Tam je úplně prostě jinej kraj, a ty dětský vzpomínky, to bylo... Hrozně hezký všechno. A hrozně mě mrzí, že ti moji rodiče, že se jim ten sen nesplnil a museli zůstat v těch Pasekách. Moje babička, ta taky chtěla hrozně zpátky a tety. Zpátky, zpátky... A pak už to ani

---

¹⁵⁹ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁶⁰ Josef Lawitschka, leden 2011, Vídeň.

nešlo. *Náš barák zbourali, takže bychom si tam museli vlastně postavit. No a finance na to nebyly, takže...* ¹⁶¹

Jen jedna narátorka, již nestojí o to, navštěvovat svou rodnou vesnici, kterou je Nový Přerov, nevylučuje však, že se tam ještě někdy podívá.

„Já nevím... Prostě nevím... Nemůžu to říct proč [se již do Nového Přerova nechce vracet]... Že už mě tam nic nepatří. (...) No je to pěknější, ale mě se to víc líbilo předtím, teď se mě to nelíbí... Jsou tam nové domy a všechno, ale mě se to víc líbilo tenkrát. Jsem to viděla dětskýma očima...“ ¹⁶²

Ačkoli v období těsně po rozšíření vládly mezi Chorvaty silné tendence se vrátit do „své“ vesnice, návrat poměrně dlouhou dobu ani nebyl možný. Moravští Chorvaté měli dokonce zakázáno tato místa i navštívit, respondenti se však neshodují na tom, jak dlouho toto období trvalo.

„10 roků nic, my jsme tam nesměli! Lidi, co byli v republice, vyselení, nesměli 10 roků do Jevišovky.“ ¹⁶³

„Já nevím ani od kterého roku to bylo... Protože my jsme tam vlastně... Autobusy, auta, to tehdy nebylo, to jedině vlakem. A že by se tam někdo šel jen tak podívat, tak to nebylo. (...) Ono to bylo pohraniční pásmo totiž, už bylo hned za Drnholcem, směrem na Jevišovku, nebo v Novosedlách těsně za dráhou. Tam bylo napsané „hraniční pásmo, stup jen na povolení“.“ ¹⁶⁴

„Nešlo, nešlo to ani jít se do té vesnice podívat. Tím, že jsme to měli zakázaný, tak nás to tam strašně táhlo, ale my jsme nesměli a já jsem jako holka, asi 14 letá, byla na úřadě, na četnících a ten mi říkal: „Proč tam chceš jít?“ A já říkám: „No je to moje rodná vesnice, já se tam chcu podívat.“ No a nesměla jsem. To bylo to hraniční pásmo. A když už jsme v tom 70. roku, to už jsme si koupili auto, tak jsme tam teda jako jeli.“ ¹⁶⁵

Důvodem byla ochrana hranic, kterou se oficiálně obhájovali komunisté, ale také obavy, že by se moravští Chorvaté mohli chtít hromadně vracet do svých domovů. Přidával se také strach nových osídlenců, že přijdou o své nové bydlení.

---

¹⁶¹ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁶² Anna Štenclová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁶³ Josef Lawitschka, leden 2012, Vídeň.

¹⁶⁴ Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

¹⁶⁵ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

„Křečková mi to pak vykládala, jak byli lidi proti tomu. Bulhaři že: „Nó, přijdou první Chorvati a už se to... A pak nás vystěhují.“ Že se jako začneme sem [do Nového Přerova] stěhovat...“¹⁶⁶

Zpět do své rodné vesnice se nastěhovala jen hrstka moravských Chorvatů. Příkladem jsou sestry Olga Hlavinková a Marie Hružová, které získaly v restituci dům po babičce, což bylo podle výpovědí narátorů možné, pokud byl majetek rodiny při rozsídlení zkonfiskován.

Co se života moravských Chorvatů po rozsídlení týče, shodují se narátoři na tom, že začátky rozhodně nebyly jednoduché. Jak už bylo několikrát zmíněno, byli Chorvaté přesídleni do odlišných klimatických podmínek. To pro Chorvaty, kteří byli z teplejšího jihu Moravy zvyklí na pěstování teplomilných plodin (například vína, okurek), znamenalo také zásadní změnu v zemědělství, a tedy i obživě. Tato nelehká situace byla podpořena v mnoha případech nevyhovujícím bydlením, a počáteční nedůvěrou místních obyvatel k nově příchozím.

„No, bylo to fakt těžký, teda pro moje rodiče, oni furt doufali, že se vrátí, to bylo pořád: „Však my se za nějaký čas vrátíme“. (...) Ale to vůbec nepřicházelo v úvahu, za komoušů...“¹⁶⁷

„A hodně lidí se dostlalo tady do německé Huzové, to je tady nad Šternberkem, to je taková pohorská vesnice, a ted'ka z té jižní Moravy, slunné, do toho severu! Tam nebylo nic! Já vždycky hned brečím...“¹⁶⁸

„Já se divím vůbec, že my když jsme se nastěhovali do Radkova, že jsme se tam neotrávili, protože my jsme nikdá neviděli hříbky, protože na jižní Moravě nerostou, že. A oni nám řekli, že když to zespodu nemá to žebrování, tak to je všechno dobré, tak my jsme to všechno jedli, tak my jsme vlastně jedli i nejedlé hříbky.“¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁶⁷ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁶⁸ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁶⁹ Herta Pavlatová, březen 2012, Mikulov.

Někteří narátoři se přiznali, že událostmi, týkajícími se odsunu moravských Chorvatů a odsunem samotným, se dlouho cítili poznamenáni hlavně po psychické stránce (musíme vzít v úvahu, že v době odsouvání Chorvatů z jižní Moravy byli dětmi). Jedním z výraznějších dopadů, který si narátoři uvědomují, je určitý strach z úřadů a úředníků.

„My jsme utrpěli hlavně duševně, my jsme byli takoví zakřiknutí, takoví polekaní...Pořád jsme se cítili vinní a nevěděli jsme za co...“¹⁷⁰

„A já jsem chodila dřív vyřizovat věci na národní výbor [ještě v Novém Přerově], a potom už jsem nechtěla jít nic vyřizovat. Já jsem pak, v Lipině jsem dělala a já jsem měla každý měsíc jít dát si razítko na jízdenku, jo? Potvrdit, že su zaměstnaná...A já jsem šla se strachem...¹⁷¹ [sestra Elfrída navazuje] ...No, já jsem to měla to samý. To nás tak nějak...Tak jako psychicky jsme utrpěly, že jsme se bály úřadů. Cokoli jsme měly jít, třeba blbost, jít si potvrdit, aby měla jízdenku levnější, na dráhu, a to jí dělalo problémy...A já jsem měla to samý...A to jsme ještě byly takový, že jsme to nikomu neřekly, to si říkáme až teď, jak jsme dospěly. Ale když jsme byly mladý, tak bychom si to neřekly ani mezi sebou...“¹⁷²

Ačkoli soužití s obyvateli vesnic, kam byli moravští Chorvaté rozsídleni, nebylo idylické, nevybavují si narátoři žádné situace, kdy by jim byla dána najevo nenávisť, jakožto Chorvatům. Pokud se nějaké problémy vyskytovaly, byly spíše osobního rázu.

„Tak ta máma u těch Janečků [lidé, pro které pracovala], to bylo spíš takový, že ona byla zvyklá, že byla přece jenom svojí paní v tom Novém Přerově...“¹⁷³

„Já jsem tam teda nějakou diskriminaci nepociťovala, jako že by se na nás dívali svrchu, to si nepamatuju, no ale vím, že když se dozvěděli, že otec byl německý voják, však víte, že oni museli být, tak to už bylo horší, to nemohli strávit, ale vysvětlujte jim to...“¹⁷⁴

---

¹⁷⁰ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁷¹ Anna Štenclová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁷² Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁷³ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁷⁴ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

Potíže s výběrem studia a následným vykonáváním určitých profesí byly dány především komunistickým režimem. Někteří narátoři zmiňují, že příslušníci chorvatské menšiny byli nuceni se orientovat především na práci v zemědělství. Mezi narátory se však našlo i několik jedinců, kteří se věnovali jinému oboru.

„Já jsem nechtěla jít dělat, já jsem nechtěla ke kravám, nebo tak něco, oni mě posílali do zemědělství... Já jsem chtěla jít do školy a oni mě nechtěli pustit! (...) Já když jsem chtěla do školy, tak mi ředitel takhle rozškubal, co jsem si vyplnila. „Ty?! Ty, Chorvatka?“ Protože já jsem byla chorvatské národnosti, já až jsem se vdala, tak su Češka...“ Ty vůbec nemáš nárok na školy, ty tam budeš do zemědělství a hotovo. [nakonec se vyučila cukrářkou]“¹⁷⁵

„Do školy mě nechtěli vzít. Pak jsem se teda dostala, studovala jsem dálkově v Přerově na mateřskou školu- pedagogickou. Pak jsem chtěla pokračovat, ale ani náhodou. Jedno jsem tam dostala udání, že jsem živel, kterež je nábožensky založenej, že moji rodiče jsou fanatici a že můj otec byl v německé armádě a že teda není možné, abych studovala na pedagogické škole. (...) Pak jsem dělala ve školce a několikrát zase přišlo udání, že chodím do kostela, že prostě se to neslučuje se socialistickou výchovou, tak jsem byla 2x volaná na kobereček na okres, zase jsem to nějak ustála, ale pořád jsem pracovala se strachem, celej život...“¹⁷⁶

4.9.4. Kontakty a jazyk po roszídlení

Ačkoli se moravští Chorvaté po roszídlení nemohli vrátit do svých domovů na jihu Moravy, podle oficiálních prohlášení z důvodu bezpečnosti hranic a proto, že by mohli potencionálně ohrožovat nové obyvatele usedlostí, ze kterých byli vystěhováni, nikdo se jim nesnažil zabránit, aby mezi sebou nadále udržovali kontakty. Zásadní otázkou proto bylo, zda Chorvaté měli vůbec nějaké informace o tom, kam byli jejich příbuzní a známí roszídlení, a zda se vůbec o nějaký kontakt snažili.

---

¹⁷⁵ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁷⁶ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

„Jó, vědělo se [o jiných chorvatských rodinách a známých]...hodně se vědělo, oni se to... Ti říkám, to byly takový komunity, to se jako jeden druhému hlásil. Na Vojtiškově, já si pamatuju, jak k nám jezdili z Huzové, z Lipiny, ze Šternberka... To jako hodně...“¹⁷⁷

Podle výpovědí narátorů se Chorvaté po rozsídlení vzájemně navštěvovali, občas pořádali i různá setkání.

„Jezdila jsem hodně na Huzovou, tam jich bylo mnohem víc, těch Chorvatů. Já nevím, proč je tam tak koncentrovali.(...) A tam jsme jezdili na takový, já nevím, co to bylo... No hody! A když tam ty hody byly, tak ty staré Chorvatky si vzaly ty kroje, tam to bylo takový pestrý.“¹⁷⁸

„No my jsme do té Lipiny hodně jezdili k těm Jurdičům... Pravidelně každý rok... Na hrušky, na třešně, protože na těch horách to nebylo... A když se doslechli, že my tam přijedeme do té Lipiny, tak většinou z toho vrchu se tam sešli, že... Ten přišel, ten přišel... Nás to teda moc nezajímalo, jako děcka, ale vím, že nás tam vždycky byla plná kuchyň lidí...“¹⁷⁹

Vzájemné kontakty byly podle slov pana Josefa Lawitschky udržovány i mezi Chorvaty, kteří emigrovali.

„Jsme se setkali dvakrát za rok, nebo to bylo na Vánoce... To byl jeden Chorvat, Šány Egert, ten měl hospodu, no a tam jsme se pořád setkávali... Někteří přišli až z Německa...“¹⁸⁰

Pokud docházelo ke kontaktům mezi Chorvaty, existovaly také podmínky pro uchování jazyka. Chorvaté opravdu nadále mluvili svým rodným jazykem, kterým je čakavská varianta chorvatštiny, ovlivněná němčinou a češtinou, používali ho však jen „mezi svými“- to znamená v rámci rodiny a při setkáních s ostatními Chorvaty. Pro kontakty s okolím, které nebylo součástí chorvatské menšiny, museli začít používat češtinu (eventuálně jiné jazyky, pokud dotyčný žil v emigraci). Většina narátorů tvrdí, že před nástupem do školy česky vůbec neuměli, takto vypovídají dokonce i narátoři,

---

¹⁷⁷ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁷⁸ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁷⁹ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁸⁰ Josef Lawitschka, leden 2012, Vídeň.

narození krátce před rozsídlení, či po něm. Kvůli neznalosti, nebo jen špatné znalosti češtiny měli ve škole zpočátku problémy s porozuměním, a proto i s probíranou látkou.

„My jsme prostě byli taková komunita chorvatská, my jsme, i ty děcka, mezi sebou mluvily chorvatsky... Já když jsem šla do první třídy, já jsem neuměla blafnout česky... Já jsem rozuměla od druhých, ale neuměla jsem vůbec nic, pro mě to bylo hrozný, jít do školy, kór ta čeština...“¹⁸¹

„Jó, my jsme doma mluvili jenom chorvatsky! My když jsme šly do školy, tak jsme česky ani žbleptnout neuměli...“¹⁸²

„Já právě, v tom Újezdě, já jsem tady šla do 2. třídy vlastně, a já jsem prý neuměla česky. Ale já si to vůbec neuvědomuju, až nedávno mně to řekla Mařenka [známá].“¹⁸³

Němčina měla zřejmě trochu jiné postavení, než čeština, dříve narození narátoři byli němčině učeni již před rozsídlením (v době německé okupace), ve školách i předškolních zařízeních, případně se k ní dostávali i mimo tyto instituce, například kontaktem s německy mluvícími kamarády, či příbuzenstvem.

„No a německy jsem mluvila do pěti let ve školce, tam jsem se to teda naučila. No a teď teda po válce bylo nutné se naučit česky, že jo, tak mě maminka šoupla v pěti letech, mě bylo 5 roků po válce, tak mě šoupla do školy a prostě plav...“¹⁸⁴

„Já jsem prý taky uměla německy, ale to byla... Heidi se jmenovala! Ona žila s rodičema ve Vídni a potom jak začali bombardovat Vídeň, tak se báli a dali ji k babičce do Novýho Přerova a my jsme si hrály na písku, že jo...A maminka mi říkala: „Tys uměla perfektně německy!““¹⁸⁵

---

¹⁸¹ Olga Hlavinková, září 2011, Nový Přerov.

¹⁸² Marie Hružová, září 2011, Nový Přerov.

¹⁸³ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁸⁴ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁸⁵ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

„V Jevišovce u babičky Pavlové jsme mluvili jedině chorvatsky, i za Hitlera, jak se říká, ale druhá babička byla Rakušanka, tak ta se mnou mluvila německy. Ale na ulici se všude mluvilo chorvatsky, německy skoro nikde, takže moji spolužáci kolikrát neuměli německy, ale ta babička se mnou mluvila německy, takže jsem na tom byl jako trochu líp.“¹⁸⁶

Jen dva narátoři, pan Josef Lawitschka a paní Herta Pavlatová, potvrzují svou výpověď to, co se můžeme o moravských Chorvatech běžně dočíst v literatuře- že už jako malý byli schopni se domluvit třemi řeči (specifickou formou chorvatštiny, německy a česky). Z toho vyvozují, že otázka trilingvnosti moravských Chorvatů nebyla jednoznačná a schopnost ovládat tři jazyky se lišila případ od případu.

„Doma jsme mluvili chorvatsky, venku jsme mluvili chorvatsky, když byl němec při tom, tak německy, když... Němec neuměl chorvatsky, Čech neuměl chorvatsky, a tak my jsme mluvili i česky i chorvatsky a tak to bylo smíšené... Hm... Ale jak říkám, už jak děcka jsme mluvili tři řeči doma.“¹⁸⁷

Narátoři, kteří jsou všichni bez rozdílu rodilými mluvčími „moravské Chorvatštiny“, se v převážné většině případů příliš nesnažili předat znalost tohoto jazyka svým dětem, jelikož cítili, že to není žádoucí, či potřebné, případně se obávali, že by jejich dětem mohla později dělat problémy čeština. Narátoři také vypovídají, že se po rozsídlení při kontaktu s okolím za svou rodnou řeč svým způsobem styděli, jelikož jim okolí nerozumělo.

„Já jsem se za tu řeč spíš styděla... Každý koukal, že, když člověk mluvil jiným jazykem, člověk se bál i když uměl německy promluvit, nebo se k tomu ani nepřiznal. A já jsem nechtěla. (...) Já jsem si potom říkala taky, bude to holkám dělat ve škole problémy, čeština, tak jsme s maminkou mluvily jako česky doma. Ale my jsme mohly mluvit spolu chorvatsky a s něma česky, ale bohužel, no... A tak jsem to jako zapoměla...“¹⁸⁸

---

¹⁸⁶ Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

¹⁸⁷ Josef Lawitschka, leden 2012, Vídeň.

¹⁸⁸ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

„Já jsem si vzala manžela, co byl Čech a děti: „Dej pokoj s chorvatštinou...“ Ale my vlastně nemluvíme správně chorvatsky. (...) Kdyby to byla čistá Chorvatština, tak by to mělo nějaký smysl, ale nějakým nářečím a ještě k tomu němčina dohromady, vždyť to nemá smysl žádnéj.“¹⁸⁹

„Já jsem si vzala vlastně Chorvata z Jevišovky, tak tím pádem udržujeme ten jazyk. Ale naši kluci, oni rozumijou, oni rozumijou všechno, aj když chtěou, tak nějaké slovo řeknou, ale jak my dva mluvíme, tak nemluvíjou. Oni rozumijou, ale nemluvíjou...“¹⁹⁰ [manžel navazuje] „On byl problém taky, že když šli do školky, tak my jsme na ně mluvili chorvatsky a ty učitelky jim normálně nerozuměly. Tak jsme na ně museli mluvit česky, aby jim rozuměly.“¹⁹¹

V současnosti většina narátorů svůj rodný jazyk, kterým je specifické nářečí chorvatštiny, již nepoužívá a tvrdí, že mnoho chorvatských slov už zapomněli. Někteří tento jazyk používají jen příležitostně, když se sejdou s jinými moravskými Chorvaty, přiznávají však, že když jazyk většinu času nepoužívají, postupně mnoho slov a obrátů zapomínají.

„Ne, nepoužívám vůbec chorvatštinu. Jenom když jdeme na ty hody [v Jevišovce], tak tam ses snažím něco říct, ale teď si třeba nemůžu rychle vzpomenout na nějaké slova a je mi trapně. Ale jako rozumím všechno...“¹⁹²

Pouze jeden narátor, pan Josef Lawitschka, při rozhovoru o své znalosti moravské varianty chorvatštiny nepochyboval, přestože touto řečí nemluví běžně. Pro představu o podobě této řeči uvádím úryvek jeho výpovědi:

„Pravda, že govorim hrvatsky! Imam ništo rjeci na hrvatsky? Ja ti ništo povim na hrvatsky. Hrvatsky jest tako stejno, ko česky, zato niki sluova su... My hrvati imame i čuta česke slova v nuotri, i njemšske slova. Zač? Zato my sme mezi Čehy živili dugo ljeta, my jsme mezi njemci živili dugo ljeta, tako mame my v našej rjeci česke i njemšske sluova v nuotri.“¹⁹³

---

¹⁸⁹ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁹⁰ Herta Pavlatová, březen 2012, Mikulov.

¹⁹¹ Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

¹⁹² Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

¹⁹³ Lawitschka, leden 2012, Vídeň. Přepsáno podle poslechu. Volný překlad: „Jistě, že mluvím chorvatsky! Mám něco říct chorvatsky? Něco ti povím chorvatsky. Chorvatština je stejná, jako Čeština, ale některá slova jsou... My Chorvati máme některé česká slova uvnitř [v řeči], i německá slova. Proč?“

Dva z narátorů, manželé Pavlatovi, mezi sebou dodnes a běžně mluví moravskou variantou chorvatštiny. Jsou tak mezi lidmi, kteří se v současnosti hlásí k identitě moravských Chorvatů, jedním z výjimečných případů. Jejich potomci sice rozumí chorvatsky, ale bohužel touto řečí nemluví.

„Naši kluci teda rozumijou, protože tady se mluvilo pořád chorvatsky, i na rodiče jsme mluvili chorvatsky a taky náš pes umí chorvatsky! [smích]“¹⁹⁴

Již několikrát zde bylo zmíněno, že řeč, používaná moravskými Chorvaty, není čistou chorvatštinou. Jde o nářečí chorvatštiny, které je navíc silně ovlivněné němčinou a češtinou. Nabízí se proto otázka, do jaké míry moravští Chorvaté rozumí současné chorvatštině. Narátoři se shodují na tom, že současná chorvatština je poměrně odlišná od její „moravské“ varianty především kvůli velkému množství rozdílných výrazů.

„Tak rozumět, rozumím chorvatsky [myšlena řeč moravských Chorvatů], ale v televizi, jak jsou ti Jugoslávci, tak těm nerozumím.“¹⁹⁵

[Na otázku, zda moravští Chorvaté rozumí současné Chorvatštině] *„Ne, ale dost rozumíme Chorvatům, kteří se usídlili kolem Burgenlandu, ti jsou tam dosídlení, jako my sem. Oni mají v té řeči, mluví teda skoro stejně, ale mají víc německých slov, oni tam byli mezi Němcama, možná i mezi Maďarama trochu, že, protože je to na hranicích tam. Takže mají ten styl mluvení jako my...“¹⁹⁶*

„Ale my vlastně nemluvíme správně chorvatsky. Já jsem tuhle byla na dovolené v Chorvatsku a rozuměla jsem sem tam něco, my vlastně mluvíme čakavským nářečím. Třeba na ty hody [v Jevišovce], jo, oni nám dají nějakou písničku [napsanou v současné chorvatštině] a já tomu nerozumím! Tak to nemá smysl. Ani to nářečí už není čisté.“¹⁹⁷

Protože jsme dlouhá léta žili mezi Čechy, a také jsme dlouhá léta žili mezi Němci, proto máme v naší řeči česká i německá slova.“

¹⁹⁴ Herta Pavlatová, březen 2012, Mikulov.

¹⁹⁵ Marie Hrůzová, září 2011, Nový Přerov.

¹⁹⁶ Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

¹⁹⁷ Gertruda Kuzmičová, únor 2012, Olomouc.

Vzhledem k tomu, že většina dosud žijících lidí, kteří se hlásí k identitě moravských Chorvatů, již svou rodnou řeč běžně nepoužívá a v převážné většině případů nedošlo k předání znalosti této řeči další generaci, je vysoce pravděpodobné, že v poměrně blízké době dojde k jejímu zániku. K tomuto názoru se přiklání i většina narátorů.

„...já říkám, že ta naše řeč zanikne naším odchodem. Naše děti to neumijou, a to vidíme i když se jede do té Jevišovky, tak ty děti mluví už všechny česky.“¹⁹⁸

„Ne, neudrží se [myšleno řeč moravských Chorvatů], absolutně ne, to je konec. My jsme ta poslední generace, co mluví chorvatsky, my už toho s tím moc nenaděláme...“¹⁹⁹

---

¹⁹⁸ Elfrída Zavadilová, únor 2012, Olomouc- Týneček.

¹⁹⁹ Matěj Pavlata, březen 2012, Mikulov.

1. Závěr

V této bakalářské práci jsem se zabývala historií, kulturou, jazykem a etnickou identitou moravských Chorvatů jak z pohledu dostupných zdrojů a literatury v teoretické části, tak z pohledu samotných příslušníků této etnické menšiny v části výzkumné. Cílem výzkumu bylo zjistit, jestli moravští Chorvaté po nuceném rozsídlení, ke kterému došlo koncem 40. let 20. století, těsně po nástupu Komunistické strany Československa k moci, nadále snažili udržovat kontakty s ostatními příslušníky vlastní etnické menšiny, a také zda se snažili zachovat svůj rodný jazyk, kterým je specifická archaická forma čakavského nářečí chorvatštiny, navíc ovlivněná němčinou a češtinou. Vedlejším cílem pak bylo zachytit historii a osudy moravských Chorvatů ve vyprávění příslušníků této menšiny, kteří jsou pamětníky rozsídlení moravských Chorvatů, či období těsně po něm. Výzkumná část se v podstatě skládá ze dvou částí. První část je věnována dnes již historickým událostem, jež se týkají osudu moravských Chorvatů. Tyto události tentokrát nejsou popisovány optikou oficiálních zdrojů, jako je tomu v teoretické části této bakalářské práce, nýbrž současnou optikou pamětníků období rozsídlení moravských Chorvatů z jihomoravského pohraničního pásma na střední a severní Moravu, nebo alespoň období těsně po rozsídlení, kteří se hlásí k identitě moravských Chorvatů. Ve druhé části výzkumu se pak zabývám odpovědí na samotnou hlavní výzkumnou otázku, a to, zda moravští Chorvaté po rozsídlení nadále udržovali kontakty s ostatními příslušníky této menšiny, přesto, že je od sebe dělily mnohdy poměrně značné vzdálenosti (někdy i stovky kilometrů), a také, zda se nějakým způsobem snažili udržet při životě svůj specifický jazyk.

Specifická varianta chorvatštiny je dnes moravskými Chorvaty používána jen příležitostně, například při setkání příslušníků této etnické menšiny, běžně tímto jazykem mluví jen malá hrstka moravských Chorvatů. Poměrně překvapivým zjištěním bylo, že rozsídlení moravští Chorvaté, podle výpovědí narátorů, opravdu aktivně udržovali, a mnohdy dodnes udržují, styky s ostatními příslušníky Chorvatské menšiny, a ačkoli je dělily (na tehdejší poměry) relativně značné vzdálenosti, pravidelně se navštěvovali a pořádali různá setkání. Dalším zajímavým zjištěním pak je, že první generace, narozená po rozsídlení, ještě byla rodiči učena chorvatštině (konkrétně její specifické variantě, typické pro moravské Chorvaty), a v domácnostech moravských Chorvatů se běžně mluvilo tímto jazykem, avšak dalším generacím již ve většině

případů aktivní znalost tohoto jazyka předána nebyla, ačkoli jí většinou do určité míry rozumí. Podle výpovědí narátorů je to dáno jednak tím, že Chorvaté uzavírali sňatky v převážné většině případů s Čechy, a také tím, že nechtěli, aby měly jejich děti ve škole problémy s češtinou (v případě emigrantů s jinými jazyky), což někteří narátoři znají z vlastní zkušenosti. Smutným závěrem výzkumu je konstatování narátorů, že jejich rodná řeč zanikne jejich odchodem, protože již není nikdo, kdo by ji nadále udržoval při životě. Vzhledem k počtu narátorů, není možné výsledky tohoto výzkumu zobecňovat, přesto však mohou být osobní výpovědi těchto pamětníků zajímavým doplněním k oficiálnímu výkladu historie etnické menšiny moravských Chorvatů.

Kultura, zvyky, historie a jazyk Moravských Chorvatů se v minulosti těšily poměrně značné pozornosti etnologů, historiků a jazykovědců. Zájem o tuto etnickou menšinu byl však v přibližně posledních dvou desetiletích obnoven, zásluhu na tom jistě má také Sdružení občanů chorvatské národnosti v České republice, díky kterému se problematika moravských Chorvatů dostává do povědomí širší veřejnosti. Toto sdružení vzniklo počátkem devadesátých let a jeho cílem je uchovat staré chorvatské zvyky, a tradice, ale také jazyk, kterým je specifická forma čakavštiny. Od roku 1991 pořádá toto sdružení v Jevišovce chorvatský kulturní den, který navazuje na tradici hodů, nazývaných moravskými Chorvaty „Kiritof“, ty se slavily vždy první neděli v září. Zpočátku byla tato akce setkáním moravských Chorvatů, v současnosti je však otevřena veřejnosti. Nedílnou součástí těchto setkání je mše v kostele svaté Kunhuty²⁰⁰, vedená v chorvatštině, prezentace starých chorvatských obyčejů a shromáždění kolem pomníku Chorvatů, který byl zbudován v roce 1884. V současnosti moravští Chorvaté mají svého zástupce v Radě pro národní menšiny při vládě České republiky, která pomocí ministerstva kultury ČR podporuje aktivity moravských Chorvatů. Prostřednictvím svého velvyslanectví v Praze finančně podporuje kulturní aktivity této menšiny také Republika Chorvatsko.²⁰¹

---

²⁰⁰ Svatá Kunhuta je patronkou Jevišovky.

²⁰¹ RYCHLÍK, J., PERENČEVIČ, M. Dějiny Chorvatska. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 426.

2. Použité prameny

2.1. Rozhovory:

- Rozhovor s paní Olgou Hlavinkovou a Marií Hrůzovou, uskutečněný v září 2011, Nový Přerov, vedla Zuzana Tůčková.
- Rozhovor s paní Olgou Hlavinkovou a Annou Mejtskou, uskutečněný v září 2011, Nový Přerov, vedla Zuzana Tůčková.
- Rozhovor s panem Josefem Lawitschkou, uskutečněný v lednu 2012, Vídeň, vedla Zuzana Tůčková.
- Rozhovor s paní Elfrídou Zavadilovou a Annou Štenclovou, uskutečněný v únoru 2012, Olomouc- Týneček, vedla Zuzana Tůčková.
- Rozhovor s paní Gertrudou Kuzmičovou, uskutečněný v únoru 2012, Olomouc, vedla Zuzana Tůčková.
- Rozhovor s paní Hertou Pavlatovou a panem Matějem Pavlatou, uskutečněný v březnu 2012, Mikulov, vedla Zuzana Tůčková.

2.2. Prameny:

- DOROVSKÝ, I., et al. *Charváti ještě žijí mezi námi : Sborník studií a vzpomínek*. Brno : Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 1996.
- JEŘÁBEK, R. *Moravští Charváti: dějiny a lidová kultura (antologie)*. Brno, 1991.
- ŠKOLL, J. *Nové osídlení okresu Břeclav po roce 1945*. Břeclav: Okresní archiv, 1989.
- TOGNER, V. *Cvičebnice srbocharvátštiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963.
- VÁŽNÝ, V. *Čakavské nářečí ve slovenském Podunají*. Bratislava: Filosofická fakulta University Komenského, 1927.
- VRBKOVÁ, S. *Chorvaté na Mikulovsku*. Mikulov : Regionální muzeum v Mikulově, 2007.

2.3.Literatura:

- ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.
- HENDL J., *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- KINDER H., HILGERMANN W. *Encyklopedický atlas světových dějin*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 807106243X.
- LAWITSCHKA, J. *Lipo naše selo*. Praha : Aeguitas, 2005. ISBN 80-9002774-2-X.
- PEČENKA, M., LUŇÁK P. a kol. *Encyklopedie moderní historie*. 3. Praha: Libri, 1999. ISBN 808598346X.
- PETRÁŠ, R., PETRŮV H., SCHEU H. Ch. *Menšiny a právo v české republice*. Praha: Auditorium, 2009. ISBN 978-80-87284-00-1.
- ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.
- ŠESTÁK, M., et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 1998. ISBN 8071062669.
- VANĚK M. a kol, *Orální historie : Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. ISBN 8024407183.
- VANĚK, M., MÜCKE, P., PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.

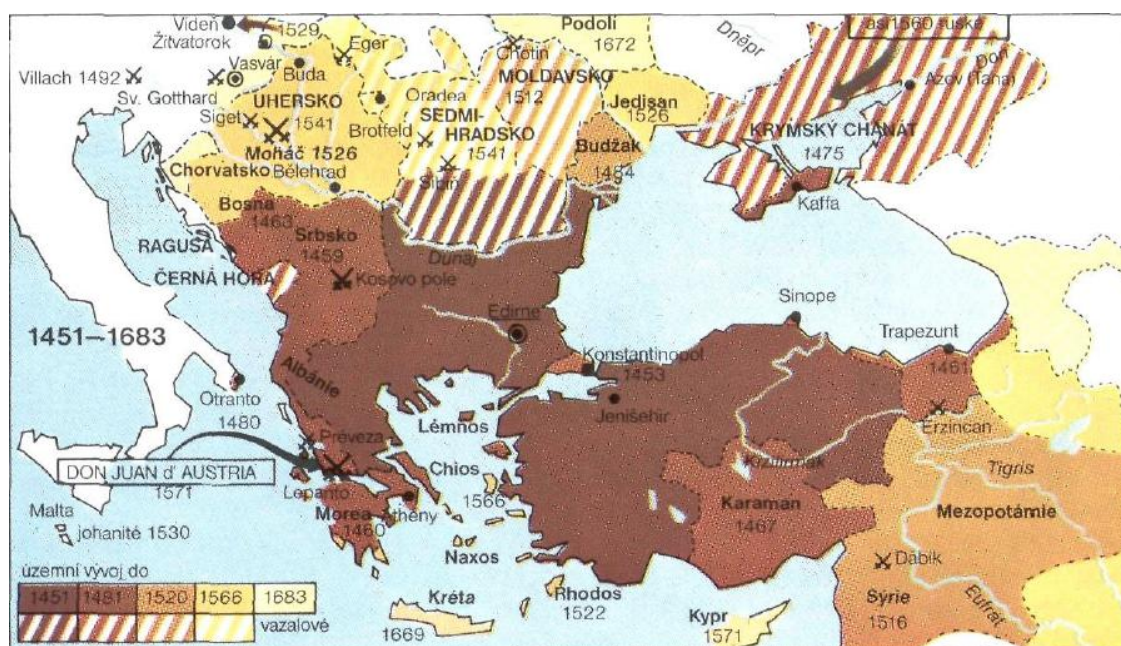
2.4. Internetové zdroje:

- BÁRTA, M. Chorvatská akce: Vysídlení chorvatských rodin z jižní Moravy do vnitrozemí v letech 1947-1951. *Paměť a dějiny: Revue pro studium totalitních režimů*. roč. 2010(č. 3), 12. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1003/014-025.pdf>
- Maps: A collection of helpful maps of Croatia. *Croatia in english* [online]. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.croatia-in-english.com/images/maps/emigA.jpg>
- Sdružení občanů chorvatské národnosti v ČR. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.moravstichorvati.cz/cs/content/morav%C5%A1t%C3%AD-chorvati-0>
- Serbo croatian dialects historical distribution. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2012, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Serbo_croatian_dialects_historical_distribution.png

3. Přílohy

Příloha č. 1:

Vzestup osmanské říše²⁰²

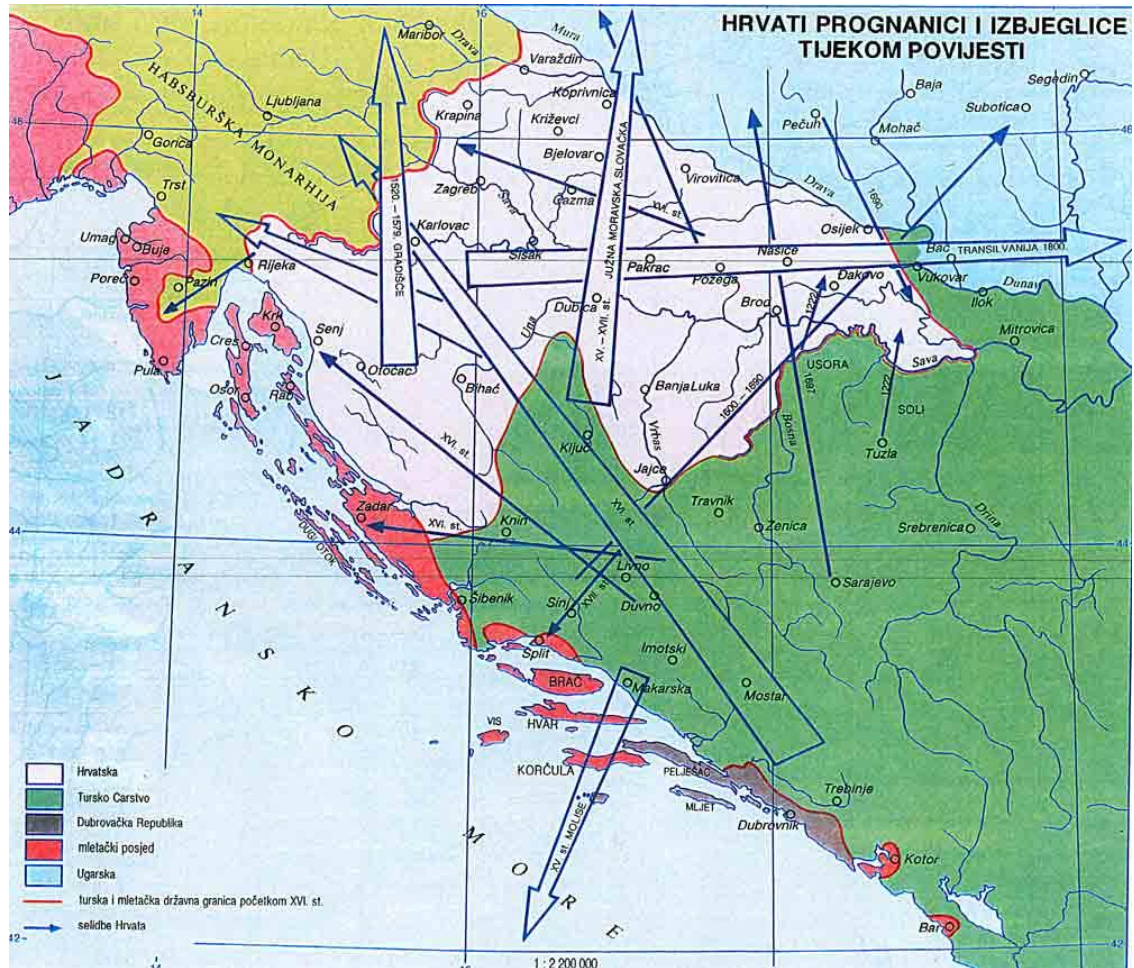

Vzestup osmanské říše 1300–1683

²⁰² KINDER H., HILGERMANN W. *Encyklopedický atlas světových dějin*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1998. s. 208.

Příloha č. 2:

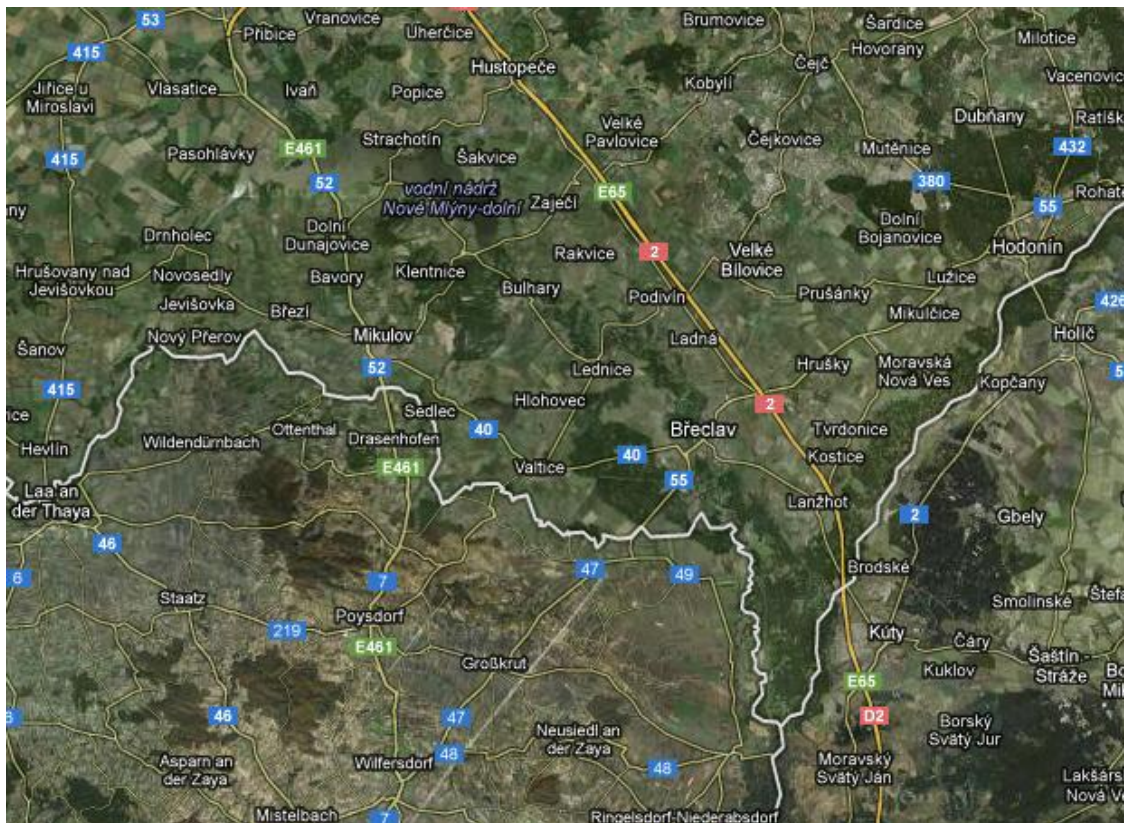
Chorvatská migrace²⁰³

²⁰³ Maps: A collection of helpful maps of Croatia. *Croatia in english* [online]. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.croatia-in-english.com/images/maps/emigA.jpg>

Příloha č. 3:

Jižní Morava²⁰⁴

²⁰⁴ Dostupné z: <http://maps.google.cz/>

Příloha č. 4:

Srbochorvatské dialekty²⁰⁵

²⁰⁵ Serbo-croatian dialects historical distribution. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2012, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Serbo_croatian_dialects_historical_distribution.png